2024

მაჭახელას ეროვნული პარკის ნარჩენების მართვის გეგმა

საქართველოს დაცული ტერიტორიების ნარჩენების მართვის გეგმების პროექტები

მომზადებულია შპს „ჯეონეიჩარკორპორაცია“-ს მიერ
4/23/2024

მაჭახელას ეროვნული პარკის

ნარჩენების მართვის გეგმა

დამკვეთი: *დაცული ტერიტორიების სააგენტო*

ფინანსური მხარდაჭერა: *შვედეთის მთავრობა*

შემსრულებელი: *შპს „ჯეონეიჩარ კორპორაცია“*

პროექტი: *„გადავარჩინოთ ბუნება - საქართველო“*

თბილისი, 2024

ტერმინთა განმარტება

ადმინისტრაცია - მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია

სააგენტო - სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტო“

სამინისტრო - გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო

კოდექსი - ნარჩენების მართვის კოდექსი

ნარჩენების მართვა - ეროვნული პარკის ფარგლებში ნარჩენების შეგროვება, დროებითი შენახვა, წინასწარი დამუშავება, ტრანსპორტირება, აღდგენა და განთავსება

ნარჩენების გამოტანა - ნარჩენების გამოტანა დაცული ტერიტორიების საზღვრებიდან შეგროვების უბანზე, მუნიციპალურ კონტეინერებში ან საბოლოო დამშავების ადგილებზე

ნარჩენების დამუშავება - ნარჩენების აღდგენა ან განთავსება

ნარჩენების აღდგენა - კოდექსის I დანართით გათვალისწინებული ოპერაციები

ნარჩენების განთავსება - კოდექსის II დანართით გათვალისწინებული ოპერაციები

ნარჩენების ტრანსპორტირება - ნარჩენების გადატანა შეგროვების ადგილებიდან დამუშავების უბნებამდე

კონტრაქტორი - ტენდერის გზით გამოვლენილი კომპანია, რომელიც აწარმოებს რაიმე სახის განახლების ან სარეაბილიტაციო სამუშაოებს დაცული ტერიტორიების ფარგლებში. ან კომპანია, რომელიც უზრუნველყოფს ნარჩენების ტრანსპორტირება-განთავსებას

ინვესტორი - კომპანია, რომელიც გეგმავს დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ეკოტურისტული სერვისების განვითარებას

მოიჯარე - კომპანია, რომელიც უზრუნველყოფს დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ეკოტურისტული სერვისების ოპერირებას

სარჩევი

1 შესავალი 4

2 მაჭახელას ეროვნული პარკი 5

3 დაინტერესებული მხარეები და მათთან კომუნიკაცია 6

4 ნარჩენების მართვის გეგმის მიზანი და ამოცანები 11

5 ინსტიტუციონალური და სამართლებრივი ბაზა 11

6 არსებული სიტუაციის ანალიზი 12

6.1 ნარჩენების წარმოქმნის წყაროები და შემადგენლობა 12

6.2 ნარჩენების წარმოქმნა სეზონურ ჭრილში 15

6.3 ნარჩენების მართვის მოქმედი პრაქტიკა 15

6.3.1 კომპეტენციები ნარჩენების მართვის პროცესში 15

6.3.2 დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის ინფრასტრუქტურა და აღჭურვილობა 16

6.3.3 ნარჩენების მართვაზე პასუხისმგებელი პირები 16

6.3.4 კონტრაქტორები ნარჩენების მართვის სფეროში 17

6.3.5 ნარჩენების შეგროვების და მართვის მოქმედი პრაქტიკა 17

6.4 არსებული პრობლემები და გამოწვევები 20

6.4.1 ნარჩენებით დაბინძურებული ან დაბინძურების მაღალი რისკის მქონე ლოკაციები 20

7 საპროგნოზო მაჩვენებლები 22

7.1 მომსახურე პერსონალის ზრდის პროგნოზი 22

7.2 ტურისტული ნაკადების ზრდის პროგნოზი 22

7.3 ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის და ატრაქციების განვითარების პერსპექტივები 22

7.4 ნარჩენების საპროგნოზო მაჩვენებლები 23

8 ნარჩენების მართვის ალტერნატივების ანალიზი 25

8.1 ნარჩენების შემცირების ალტერნატივები 25

8.2 ნარჩენების შეგროვების და გამოტანის ალტერნატივები 25

8.3 ნარჩენების წინასწარი დამუშავების ალტერნატივები 26

8.4 ნარჩენების აღდგენის ალტერნატივები 27

8.5 ნარჩენების დროებითი შენახვის ალტერნატივები 27

8.6 ნარჩენების ტრანსპორტირების ალტერნატივები 27

9 ნარჩენების მართვის დაგეგმვა 28

9.1 ნარჩენების პრევენციის და შემცირების ღონისძიებები 28

9.2 ნარჩენების შეგროვება და სეპარირების მეთოდები 29

9.2.1 მოთხოვნები ნარჩენების შეგროვების და გამოტანის პროცესში 29

9.3 ნარჩენების ტრანსპორტირების პირობები 30

9.4 ნარჩენების საბოლოო განთავსება ან აღდგენა 31

9.5 მოთხოვნები კონტეინერების შერჩევასა და განთავსებასთან დაკავშირებით 34

9.6 საინფორმაციო ნიშნები 36

9.7 კომპოსტირება 38

9.8 ეკოგანათლება და ცნობიერების ამაღლების პროგრამები 38

9.9 მუნიციპალიტეტებთან თანამშრომლობა ნარჩენების მართვის პროცესში 39

9.10 ადამიანური და ტექნიკური რესურსი 40

10 ნარჩენების მართვის სამოქმედო გეგმა 42

11 ნარჩენების მართვის სისტემის მონიტორინგი და ანგარიშგება 48

12 ძირითადი რეკომენდაციები 48

13 დანართები 50

1 შესავალი

წინამდებარე დოკუმენტი წარმოადგენს მაჭახელას ეროვნული პარკის ნარჩენების მართვის გეგმას. დოკუმენტი შემუშავებულია საქართველოს დაცული ტერიტორიების ნარჩენების მართვის გეგმების პროექტის ფარგლებში. აღნიშნული პროექტის განმახორციელებელ ორგანოს წარმოადგენს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო და მისი მმართველობის სფეროში მოქმედი სხვადასხვა საჯარო სამართლის იურიდიული პირები, მათ შორის, სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტო“. პროექტი ხორციელდება შვედეთის მთავრობის დაფინანსებით.

პროექტის მიზანია დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმების, გენერალური გეგმების, წყლის რესურსების მართვის გეგმების და ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავება, განახლება და დახვეწა, აღნიშნული დაცული ტერიტორიების მიმდებარე თემებში მცხოვრები მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესება.

სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტოსთვის“, როგორც ქვეყნის მასშტაბით არსებული დაცული ტერიტორიების მართვაზე პასუხისმგებელი უწყებისათვის, მნიშვნელოვან პრიორიტეტს წარმოადგენს დაცულ ტერიტორიებზე წარმოქმნილი ნარჩენების მართვა. დაცული ტერიტორიების ფარგლებში არსებული ბიომრაფალფეროვნების, ნიადაგისა და ბუნებრივი რესურსების დაცვისა და შენარჩუნებისთვის მნიშვნელოვანია ნარჩენების მდგრადი მართვის ინტეგრირებული და ეფექტიანი სისტემის დანერგვა.

წინამდებარე ნარჩენების მართვის გეგმა შემუშავებულია საქართველოს მთავრობის 2016 წლის 1 აპრილის N160 დადგენილებით დამტკიცებული ნარჩენების მართვის 2022 – 2026 წლების ეროვნული სამოქმედო გეგმით განსაზღვრული 2.1.2 აქტივობის შესრულების მიზნით, რაც გულისხმობს 2024 IV კვარტლამდე დონორთა დახმარებით საქართველოს დაცული ტერიტორიების ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავებას.

გეგმა შემუშავებულია საქართველოს კანონის - „ნარჩენების მართვის კოდექსით“ მოთხოვნილი ნარჩენების მართვის პრინციპების და ვალდებულებების გათვალისწინებით. კოდექსის მიხედვით ნარჩენების მართვა უნდა განხორციელდეს გარემოსა და ადამიანის ჯანმრთელობისათვის საფრთხის შექმნის გარეშე, კერძოდ, ისე, რომ ნარჩენების მართვამ:

- საფრთხე არ შეუქმნას წყალს, ჰაერს, ნიადაგს, ფლორას და ფაუნას;
- არ გამოიწვიოს ზიანი ხმაურითა და სუნით;
- არ მოახდინოს უარყოფითი გავლენა ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე, განსაკუთრებით – დაცულ ტერიტორიებზე და კულტურულ მემკვიდრეობაზე.

წინამდებარე დოკუმენტი ასევე ითვალისწინებს საქართველოს მთავრობის 2016 წლის 1 აპრილის N160 დადგენილებით დამტკიცებული „საქართველოს ნარჩენების მართვის 2016-2030 წლების ეროვნული სტრატეგიით“ განსაზღვრულ მიმართულებებს სხვადასხვა ტიპის ნარჩენების მართვის შესაძლებლობებთან დაკავშირებით.

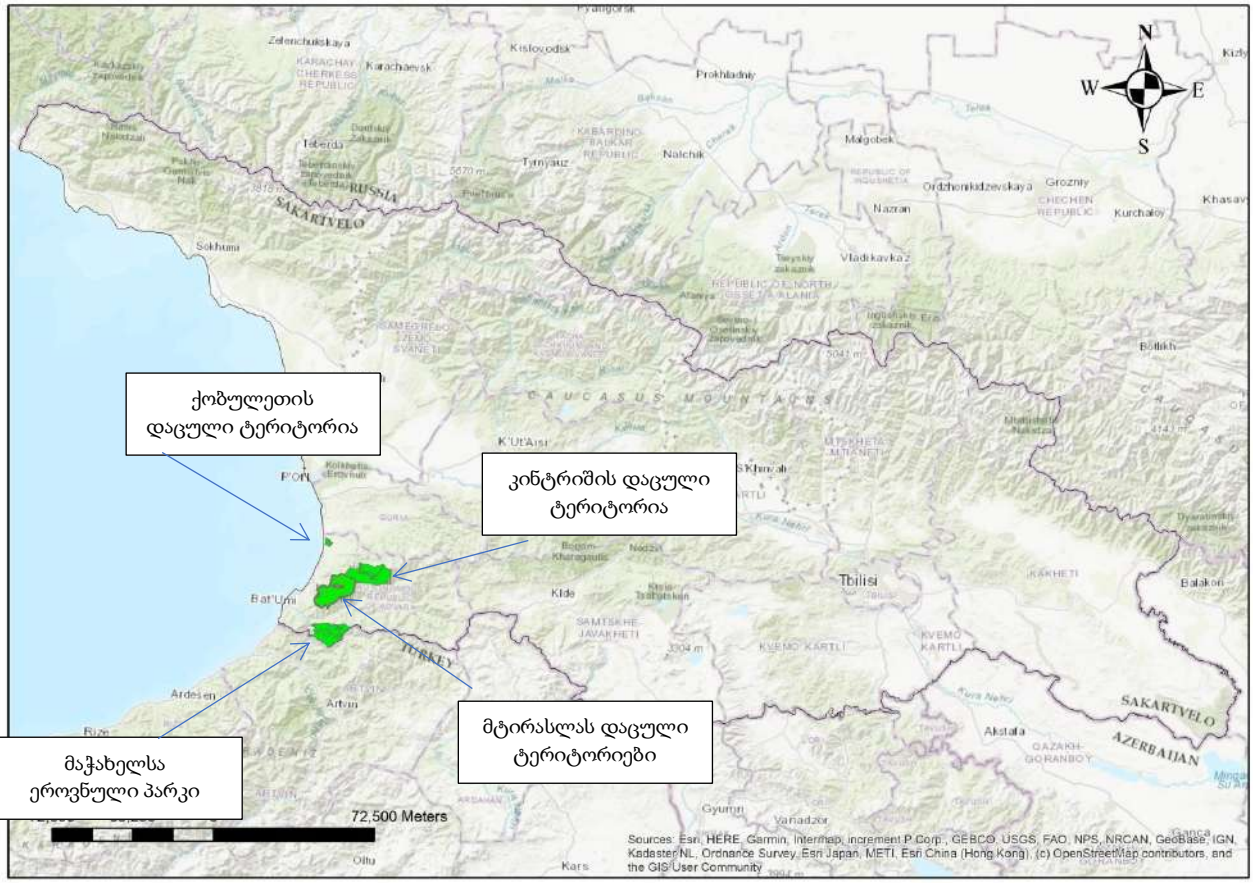
2 მაჭახელას ეროვნული პარკი

მაჭახელას ეროვნული პარკის ფართობი შეადგენს 7333,18 ჰა-ს და მდებარეობს აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტში. მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორია მოიცავს მცირე კავკასიონის შავშეთის ქედსა და მის განშტოებებზე - შავი ზღვის სიახლოვეს, მანძილი ზღვიდან ტერიტორიის უახლოეს პუნქტამდე დაახლოებით 25 კმ-ია.

მაჭახელას ეროვნული პარკის შექმნის მთავარი მიზანია აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის უნიკალური ბიოლოგიური და ლანდშაფტური მრავალფეროვნების შენარჩუნების, მსოფლიო მნიშვნელობის კოლხური ტყეების ეკოსისტემების გრძელვადიანი დაცვა-აღდგენის, ეკოლოგიური უსაფრთხოებისა და ბუნებრივ გარემოში ეკოტურისტული და რეკრეაციული საქმიანობის განვითარების უზრუნველყოფა.

მაჭახელას ეროვნული პარკის მდებარეობა ნაჩვენებია ნახაზზე 2.1.

ნახაზი 2.1. მააჭახელას ეროვნული პარკის ადგილმდებარეობა

მაჭახელას ეროვნული პარკის საერთაშორისო აღიარება: - ზურმუხტის ეკოლოგიური ქსელის წევრი საიტი. მაჭახელას ეროვნული პარკი მიეკუთვნება ბუნების დაცვის საერთაშორისო კავშირის (IUCN) II კატეგორიას.

მაჭახელას ეროვნული პარკის თავისებურებების გათვალისწინებით, გამოყოფილია შემდეგი ფუნქციონალური ზონები:

- მკაცრი დაცვის ზონა - 1542,39 ჰა (ტერიტორიის 21%) ეწყობა ბუნების დაცვის, რეკრეაციისა და საგანმანათლებლო საქმიანობისათვის. ეს ზონა მოიცავს მაჭახელას ეროვნული პარკის ეკოსისტემის ყველაზე მეტად დამახასიათებელ ნიმუშებს. ამ ზონის ზოგიერთმა ტერიტორიამ განიცადა მეტ-ნაკლები ცვლილებები ადამიანის ჩარევის შედეგად, მაგრამ აქ არ არის დაშვებული ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობა;

- <u>ბუნების მართვადი დაცვის ზონა - 794,17 ჰა</u> (ტერიტორიის 11%) ბუნების მართვადი დაცვის ზონა ეწყობა სასიცოცხლო გარემოს დაცვის, მოვლა-პატრონობისა და აღდგენის, აგრეთვე მანიპულაციური მეცნიერული კვლევის, ტურიზმისა და საგანმანათლებლო საქმიანობისათვის.
- <u>ტრადიციული გამოყენების ზონა - 4996,63 ჰა</u> (ტერიტორიის 68%) ტრადიციული გამოყენების ზონა ეწყობა ბუნების დაცვის, ასევე განახლებადი ბუნებრივი რესურსების ტრადიციული გამოყენების მიზნით. ზონა მოიცავს ეროვნული პარკის იმ ნაწილებს, რომლებიც ტრადიციულად გამოიყენება პარკის მიმდებარე ტერიტორიებზე მცხოვრები მოსახლეობის მიერ განახლებადი ბუნებრივი რესურსების მოსაპოვებლად.

ეროვნული პარკის ადმინისტრაციული და ვიზიტორთა ცენტრები განლაგებულია ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტის სოფ. აჭარისაღმართის ცენტრში. ადმინისტრაცია ვიზიტორებს სთავაზობს შემდეგ ტურისტულ მარშუტებს:

მთავარანგელოზის მთის ბილიკი - სამანქანოსთან ინტეგრირებული საფეხმავლო - 9,1კმ. სამანქანო მარშუტი (5კმ) იწყება სოფ. სინდიეთიდან და მთავრდება სოფლის ბოლო მოსახლის ეზოსთან, საიდანაც საფეხმავლო ბილიკი (4,1 კმ) მიემართება მთავარანგელოზის მთის მიმართულებით.

ასევე ამ ბილიკით, ქედის მიმართულებით გზა გრძლდება მტირალას ეროვნული პარკის ორი მთის ბილიკამდე, რომელიც 2 დღიანი სალაშქრო ბილიკია, კერძოდ სოფ. უჩხითის გავლით ჩადის ბათუმი-ახალციხის მაგისტრალზე, რომლის გადაკვეთის შემდეგ პირდაპირ სოფ. ზუნდაგას გავლით ხვდება ორი მთის ბილიკზე.

ქოქოლეთის ბილიკი - მარშრუტი ვიზიტორთა ცენტრიდან იწყება და მიემართება სოფ. ქვედა ქოქოლეთისკენ, სოფლის გზის (9 კმ) გავლის შემდგეგ, გზა გრძელდება (6 კმ) კოლხური ტიპის ტყეში.

ამ დროისთვის მაჭახელას ეროვნულ პარკში არ არის მოწყობილი ტურისტული ინფრასტრუქტურა. ეროვნული პარკის მიმდებარედ, ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტში ვიზიტორების მისაღებად ფუნქციონირებს 13 საოჯახო სასტუმრო.

მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია მთელი წლის განმავლობაში იღებს ვიზიტორებს. თუმცა მაჭახელას ეროვნულ პარკში აქტიური ტურისტული სეზონი გრძელდება მაისიდან-ოქტომბრამდე. მაჭახელას ეროვნულ პარკს 2023 წელს 1446 ვიზიტორი ესტუმრა, რაც 2022 წლის მონაცემთან შედარებით (890 ვიზიტორი) 62% - ით არის გაზრდილი.

3 <u>დაინტერესებული მხარეები და მათთან კომუნიკაცია</u>

წინამდებარე ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავების პროცესში იდენტიფიცირებულია შემდეგი დაინტერესებული მხარეები:

- სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტო“;
- მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია;
- ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტის მერია;
- გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მართვის დეპარტამენტი;
- გარემოს ზედამხედველობის სამსახური;
- დაცული ტერიტორიების ვიზიტორები;
- ტურისტული კომპანიები;
- სახიფათო ნარჩენების მართვაზე ნებართვის მქონე კომპანიები;
- ნარჩენების გადამამუშავებელი კომპანიები;
- დაცული ტერიტორიის საზღვრებთან მიმდებარე დასახლებების მოსახლეობა;
- ადგილობრივი ბიზნესის წარმომადგენლები;

- არასამთავრობო სექტორი.

წინამდებარე დოკუმენტის შემუშავების პროცესში მომზადდა დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმა (დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის პროცესი ნაჩვენებია ცხრილში 3.1). აღნიშნული გეგმის მიხედვით უზრუნველყოფილი იქნა დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობა დოკუმენტის შემუშავების სხვადასხვა ეტაპზე.

დოკუმენტის მომზადების საწყის ეტაპზე შეხვედრები გაიმართა ადმინისტრაციასთან და განხორციელდა საველე გასვლები. მოგროვდა ინფორმაცია ნარჩენების ნართვის არსებული პრაქტიკის, ნარჩენებით დაბინძურების მხრივ მაღალი რისკის მქონე ლოკაციების შესახებ. ადმინისტრაციისგან მიღებული იქნა ინფორმაცია არსებული გამოწვევების შესახებ. საწყის ეტაპზე ადმინისტრაციასთან შეხვედრების ამსახველი სურათები მოცემულია ქვემოთ.

სურათები 3.1. მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციასთან შეხვედრის ამსახველი სურათები

2024 წლის 5 ივნისს, გაიმართა ონლაინ სამუშაო შეხვედრა დოკუმენტის განხილვის, მასთან დაკავშირებული შენიშვნების და წინადადებების მიღების მიზნით. დაინტერესებულ მხარეებს შეხვედრის შესახებ ინფორმაცია მიეწოდათ წინასწარ. შეხვედრის დროს დამსწრე საზოგადოების მხრიდან დოკუმენტთან დაკავშირებით გამოთქმული იქნა შენიშვნები და წინადადებები, რაც ასახული იქნა წინამდებარე დოკუმენტის საბოლოო ვერსიაში. შეხვედრის ოქმი წარმოდგენილია დანართში 1.

2024 წლის 13 ივნისს სამუშაო შეხვედრა გაიმართა გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მართვის დეპარტამენტის თანამშრომლებთან. შეხვედრას ასევე ესწრებოდა სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტო“-ს და დოკუმენტის შემმუშავებელი კომპანიის წარმომადგენლები. შეხვედრის პროცესში გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მართვის დეპარტამენტის თანამშრომლების მხრიდან დოკუმენტის სტრუქტურასა და შინაარსთან დაკავშირებით გამოითქვა გარკვეული შენიშვნები. შენიშვნების შინაარსი და მათი პასუხები ასახულია დანართში 1 წარმოდგენილ შენიშვნებზე რეაგირების ერთიან ცხრილში.

ცხრილი 3.1. დაინტერესებული მხარეების ჩართულობის გეგმა

No	სახელი და გვარი	საკონტაქტო ინფორმაცია	დაინტერესებული მხარე	ინტერესის და გავლენის სფერო	ჩართულობის მიზანი/სტრატეგია	დაინტერესებულ მხარეებთან კომუნიკაციის დრო და სიხშირე	პასუხისმგებელი პირი პროექტის განმახორციელებელი ორგანოდან
1	ნატა სულთანიშვილი	595999908 sultanishvilinato@gmail.com	სსიფ "დაცული ტერიტორიების სააგენტო"-ს დაგეგმვისა და განვითარების სამსახურის უფროსი	პირდაპირი ინტერესი დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციაში ნარჩენების მართვის მაღალი სტანდარტის პრინციპების დანერგვა	დოკუმენტის დაცული ტერიტორიების საკონსერვაციო პრინციპებთან შესაბამისობის კონტროლი	დოკუმენტის შემუშავების ყველა ეტაპზე	სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო
2	დავით ხომერიკი	577 101824 Davidkhomeriki085@gmail.com	მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის დირექტორი	პირდაპირი ინტერესი დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციაში ნარჩენების მართვის მაღალი სტანდარტის პრინციპების დანერგვა; ნარჩენების მართვის კონტროლი და გაუმჯობესება; საკუთარი რესურსების ეფექტიანი გამოყენება	დოკუმენტის დაცული ტერიტორიების საკონსერვაციო პრინციპებთან შესაბამისობის კონტროლი	დოკუმენტის შემუშავების ყველა ეტაპზე	სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო

3	გიორგი სურმანიძე	598 094305 machakhelalandscape@gmail.com	მაჭახელას დაცული ლანდშაფტის დირექტორი	ნარჩენების მართვის კონტროლი და გაუმჯობესება; საკუთარი რესურსების ეფექტიანი გამოყენებ	დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ მუნიციპალური ნარჩენების ნაკადების ეფექტიანი მართვ	სამუშაო შეხვედრები; საჯარო განხილვა	სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო
4	მუხრან მიქელაძე	557 11 30 10, mukhran.mikeladze.1@gmail.com	"მაჭახელას დაცული ლანდშაფტის სამმართველო"-ს ადმინისტრაციული განყოფილების უფროსი	ნარჩენების მართვის კონტროლი და გაუმჯობესება; საკუთარი რესურსების ეფექტიანი გამოყენებ	დაცული ტერიტორიების მიმდებარედ მუნიციპალური ნარჩენების ნაკადების ეფექტიანი მართვა	სამუშაო შეხვედრები; საჯარო განხილვა	სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო
5	ნათია სურმანიძე	595 08 48 90, surmanidzen13@gmail.com	მაჭახელას დაცული ლანდშაფტის სამმართველო"-ს ტურიზმის განვითარებისა და საზოგადოებასთან ურთიერთობის (PR) - სპეციალისტი		დოკუმენტის დაცული ტერიტორიების საკონსერვაციო პრინციპებთან შესაბამისობის კონტროლი	სამუშაო შეხვედრები; საჯარო განხილვა	სამუშაო შეხვედრები; საჯარო განხილვა
6	გელა მალაყმაძე	599 45 73 41 g.malakmadze75@gmail.com	მერის წარმომადგენელი მაჭახელას ადმინისტრაციულ ერთეულში	ადგილობრივი მოსახლეობა	დაცული ტერიტორიის მიმდებარედ მოსახლეობის ინტერესების გათვალისწინება	სამუშაო შეხვედრები; საჯარო განხილვა	სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო

7	რუსუდან სიმონიძე	599532611 rsimonidze@yahoo.com	მწვანეთა მოძრაობა/დედამიწის მეგობრები	მმართველი ორგანოების პერსონალის და მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლება	დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის პერსონალის და ვიზიტორების ცნობიერების ამაღლება	სამუშაო შეხვედრები; საჯარო განხილვა	სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო

4 ნარჩენების მართვის გეგმის მიზანი და ამოცანები

ნარჩენების მართვის გეგმის მთავარი მიზანია ნარჩენების მდგრადი მართვის ინტეგრირებული და ეფექტიანი სისტემის დანერგვა, მაჭახელას ეროვნულ პარკში არსებული ბიომრავალფეროვნების, ნიადაგისა და ბუნებრივი რესურსების დაცვისა და შენარჩუნების უზრუნველსაყოფად. აღნიშნული მიზნის მისაღწევად დასახულია შემდეგი ამოცანების გადაჭრა:

- დაცულ ტერიტორიაზე ნარჩენების მართვის ისეთი მექანიზმის დანერგვა, რომელიც უზრუნველყოფს დაცულ ტერიტორიაზე ნარჩენების წარმოქმნის შემცირებას, მათ უსაფრთხოდ შეგროვებასა და საბოლოო განთავსებას;
- დაცულ ტერიტორიაზე ნარჩენების მართვის პროცესის შესაბამისობაში მოყვანა ეროვნულ და საერთაშორისო რეგულაციებთან, ასევე ადგილობრივ დონეზე მოქმედ სახელმძღვანელო დოკუმენტებთან (მათ შორის მუნიციპალიტეტების ნარჩენების მართვის გეგმებთან და სხვა);
- ეფექტიანი კომუნიკაციის გზით ვიზიტორების და საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება.

ნარჩენების მართვის სამოქმედო გეგმის იმპლემენტაციასა და დაცულ ტერიტორიაზე დაგეგმილი და განხორციელებული ღონისძიებების/აქტივობების შესაბამისობას აღნიშნულ გეგმასთან უზრუნველყოფს მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია. გეგმის მოქმედების ოპტიმალურ პერიოდად მიჩნეულია 5 წელი. ამ პერიოდის გასვლის შემდგომ ქვეყანაში ახალი მოთხოვნებისა და რეგულაციების შემოტანასთან ერთად შესაძლებელია საჭირო გახდეს გეგმის განახლება.

5 ინსტიტუციონალური და სამართლებრივი ბაზა

ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავების პროცესში გათვალისწინებული ეროვნული სამართლებრივი დოკუმენტები მოცემულია ცხრილში 5.1. დოკუმენტის შემუშავების პროცესში ასევე გათვალისწინებულია ევროკავშირის ნარჩენების მართვის ჩარჩო-დირექტივა 2008/98/EC (19.11.2008 წ).

ცხრილი 5.1. ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავების პროცესში გათვალისწინებული სამართლებრივი დოკუმენტები

მიღების/დამტკიცების წელი	კანონის/ნორმატიული დოკუმენტის დასახელება	სარეგისტრაციო კოდი
1996	საქართველოს კანონი „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ.“	360.050.000.05.001.000.127
2007	საქართველოს კანონი „დაცული ტერიტორიების სტატუსის შესახებ.“	360.050.000.05.001.003.060
1996	საქართველოს კანონი „გარემოს დაცვის შესახებ.“	360.000.000.05.001.000.184
2014	საქართველოს კანონი „ნარჩენების მართვის კოდექსი.“	360160000.05.001.017608
2015	საქართველოს მთავრობის №426 დადგენილება „სახეობებისა და მახასიათებლების მიხედვით ნარჩენების ნუსხის განსაზღვრისა და კლასიფიკაციის შესახებ“	300230000.10.003.018812
2016	საქართველოს მთავრობის №144 დადგენილება „ნარჩენების შეგროვების, ტრანსპორტირების, წინასწარი დამუშავებისა და დროებითი შენახვის რეგისტრაციის წესისა და პირობების შესახებ“	360160000.10.003.019209
2016	საქართველოს მთავრობის №159 დადგენილება - ტექნიკური რეგლამენტი „მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვებისა და დამუშავების წესის შესახებ“.	300160070.10.003.019224
2016	საქართველოს მთავრობის №160 დადგენილება. ნარჩენების მართვის 2016-2030 წლების ეროვნული სტრატეგიისა და 2016-2020 წლების ეროვნული სამოქმედო გეგმის დამტკიცების შესახებ	360160000.10.003.019225

2018	საქართველოს მთავრობის №332 დადგენილება - „ტექნიკური რეგლამენტი მაჭახლას ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცების თაობაზე“	330090000.10.003.020647

6 არსებული სიტუაციის ანალიზი

წინამდებარე პარაგრაფში წარმოდგენილია ინფორმაცია დღეისათვის ეროვნული პარკის ფარგლებში ნარჩენების წარმოქმნის ძირითადი წყაროების, წარმოქმნილი ნარჩენების შემადგენლობის და მიახლოებითი რაოდენობების, ასევე მათი მართვის არსებული პრაქტიკის შესახებ. საველე გასვლების და ადმინისტრაციასთან გასაუბრების საფუძველზე შეფასებულია ძირითადი პრობლემები და გამოწვევები.

აღსანიშნავია, რომ განხილულია როგორც უშუალოდ დაცული ტერიტორიის ფარგლებში წარმოქმნილი ნარჩენები, ასევე ნარჩენები, რომლებიც დაცული ტერიტორიების საზღვრების მომიჯნავედ, გარეშე წყაროების მიერ წარმოიქმნება, თუმცა ქმნის დაცული ტერიტორიების დაბინძურების საკმაოდ მაღალ რისკებს.

6.1 ნარჩენების წარმოქმნის წყაროები და შემადგენლობა

დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ნარჩენების წარმოქმნის ძირითადი წყაროებია:

- **ვიზიტორები** (ნარჩენებს წარმოქმნიან დაცული ტერიტორიების ეკოტურისტულ ლოკაციებზე, ასევე ვიზიტორთა ცენტრის ფარგლებში. ნარჩენების წარმოქმნას ადგილი აქვს პოპულარულ ეკოტურისტულ ბოკილებზე, საპიკნიკე ადგილებში);
- **ადმინისტრაცია;**
- **მოსახლეობა** ;
- **კონტრაქტორი კომპანიები,** რომლებიც შეირჩევიან ტენდერის გზით და საჭიროების მიხედვით, შესაბამისი ხელშეკრულების საფუძველზე ახორციელებენ სხვადასხვა სარემონტრო ან სამშენებლო სამუშაოებს.

ნარჩენების წარმოქმნის ძირითადი ლოკაციებია:

- **ადმინისტრაციული შენობა და ვიზიტორთა ცენტრი;**
- **ეკოტურისტული ლოკაციები** (ძირითადად საპიკნიკე და საკარვე ადგილები)
- **მომიჯნავე დასახლებული პუნქტები;**

წარმოქმნილი ნარჩენების მიახლოებითი შედგენილობა ასეთია:

- **საყოფაცხოვრებო ნარჩენები,** რომლებიც თავის საქართველოს მთავრობის №144 დადგენილების შესაბამისად შეიძლება დაკლასიფიცირდეს, როგორც შერეული მუნიციპალური ნარჩენები და განცალკევებულად შეგროვებული ნაწილები (ქაღალდი, მუყაო, ლითონი, მინა და სხვა);
- **ინერტული, სამშენებლო და ნგრევის ნარჩენები,** რაც მხოლოდ პერიოდულად, დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციული შენობის ფარგლებში ან ეკოტურისტულ ლოკაციებზე განხორციელებულ სამშენებლო-სარემონტო სამუშაოებს უკავშირდება;
- **სახიფათო ნარჩენები** (ძალზედ მცირე მოცულობის).

ცხრილში 6.1.1. წარმოდგენილია ინფორმაცია ნარჩენების შემადგენლობის შესახებ, მათი წარმოქმნის წყაროების მიხედვით.

ცხრილში 6.1.1. ინფორმაცია ნარჩენების შემადგენლობის შესახებ, მათი წარმოქმნის წყაროების და ლოკაციების მიხედვით

ნარჩენების წარმოქმნის წყარო	ნარჩენების წარმოქმნის ძირითადი ლოკაციები	ნარჩენების შემადგენლობა	
		კატეგორია[1]	კოდი და დასახელება[2]
ვიზიტორები	• ვიზიტორთა ცენტრი (ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტი სოფ. აჭარისაღმართი); • ადმინისტრაციის მართვის ქვეშ არსებული ეკოტურისტული ლოკაციები, მათ შორის: ○ მთავარანგელოზის მთის ბილიკი; ○ ქოქოლეთის ბილიკი;	საყოფაცხოვრებო ნარჩენები	20 01 01 - ქაღალდი და მუყაო
			20 01 03 - მცირე ზომის პლასტმასის ნარჩენი
			20 01 05 - მცირე ზომის ლითონის ნაწარმი
			20 01 08 - სამზარეულოს ორგანული ნარჩენები
			20 03 01 - შერეული მუნიციპალური ნარჩენები
ადმინისტრაციული პერსონალი	ადმინისტრაციული შენობა და ვიზიტორთა ცენტრი;	საყოფაცხოვრებო ნარჩენები	20 01 01 - ქაღალდი და მუყაო
			20 01 02 - მინა
			20 01 03 - მცირე ზომის პლასტმასის ნარჩენი
			20 01 05 - მცირე ზომის ლითონის ნაწარმი
			20 01 32 - მედიკამენტები
			20 03 01 - შერეული მუნიციპალური ნარჩენები
		ბიოდეგრადირებადი ნარჩენები	20 01 08 - სამზარეულოს ორგანული ნარჩენები
			20 02 01 - კომპოსტირებადი ნარჩენები (ადმინისტრაციული შენობის ეზოს დასუფთავების პროცესში წარმოქმნილი „მწვანე“ ნარჩენები)
		სახიფათო ნარჩენები	20 01 27* - საღებავები, მელნები, წებოვანი და
			20 01 33* - შერეული ბატარეები და აკუმულატორები
			20 01 35* - წუნდებული ხელსაწყოები.
მოსახლეობა	მომიჯნავე დასახლებული პუნქტები, განსაკუთრებით სოფლები, რომლებიც მოქცეულია ეროვნული პარკის ცენტრალური საზღვრების მიმდებარედ (ზედა ჩხუტუნეთი, ქვედა ჩხუტუნეთი, ქოქოლეთი, აჭარისაღმართი, სინდიეთი, სკურდიდი, ქედქედი, შუშანეთი, ცხემლარა).	საყოფაცხოვრებო ნარჩენები	20 03 01 - შერეული მუნიციპალური ნარჩენები

[1] კატეგორიები წარმოდგენილია „ნარჩენების მართვის 2016-2030 წლების ეროვნული სტრატეგიისა და 2016-2020 წლების ეროვნული სამოქმედო გეგმის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის №160 დადგენილების შესაბამისად;

[2] „სახეობებისა და მახასიათებლების მიხედვით ნარჩენების ნუსხის განსაზღვრისა და კლასიფიკაციის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის №426 დადგენილების შესაბამისად

კონტრაქტორი კომპანიები	დამოკიდებულია სარემონტო-სარეაბილიტაციო სამუშაოებზე, ასევე ახალი ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარებაზე. ნარჩენები შეიძლება წარმოიქმნას ადმინისტრაციული შენობის და ვიზიტორთა ცენტრის ფარგლებში, ტურისტული თავშესაფარების და საპიკნიკე ადგილების ტერიტორიაზე. ასევე ეკოტურისტული ბილიკების დერეფანში, მათი განახლება-რეაბილიტაციის პროცესში.	ინერტული, სამშენებლო და ნგრევის ნარჩენები	17 09 03* - სამშენებლო და ნგრევის შედეგად მიღებული ნარჩენები (მათ შორის შერეული ნარჩენები), რომლებიც შეიცავს სახიფათო ნივთიერებებს; 17 09 04 - შერეული სამშენებლო და ნგრევის შედეგად მიღებული ნარჩენები

6.2 ნარჩენების წარმოქმნა სეზონურ ჭრილში

მაჭახელას ეროვნული პარკის ფარგლებში ნარჩენების წარმოქმნა გარკვეულწილად სეზონურობაზეა დამოკიდებული. ვიზიტორების მხრიდან ნარჩენები დიდწილად ტურისტულად აქტიურ სეზონზე წარმოიქმნება, რომელიც გრძელდება მაისიდან - ოქტომბრამდე.

დაცული ტერიტორიების მომიჯნავე ძირითად დასახლებულ პუნქტებში ნარჩენების წარმოქმნის ინტენსივობა სეზონურ ჭრილში შედარებით თანაბარია. თუმცა აღსანიშნავია ის ფაქტი რომ, ზაფხულის პერიოდში დამსვენებელთა რაოდენობა იმატებს და შესაბამისად იზრდება ნარჩენების წარმოქმნის ინტენსივობა. რაც შესაბამისად ზრდის დაცული ტერიტორიების განაპირა უბნებზე ნარჩენების უსისტემო გავრცელების რისკებს.

ინერტული, სამშენებლო და ნგრევის ნარჩენები შესაძლებელია წარმოიქმნას წლის ნებისმიერ სეზონზე. თუმცა ამ სახის ნარჩენების გენერირების ალბათობა ზამთრის სეზონზე მნიშვნელოვნად ნაკლებია.

ადმინისტრაციული პერსონალის მხრიდან ნარჩენების წარმოქმნის ინტენსივობაზე სეზონური გავლენა მინიმალურია.

6.3 ნარჩენების მართვის მოქმედი პრაქტიკა

6.3.1 კომპეტენციები ნარჩენების მართვის პროცესში

ადგილობრივი ხელისუფლება: საქართველოს კანონის „ნარჩენების მართვის კოდექსი“-ს შესაბამისად მუნიციპალური ნარჩენების მართვის ვალდებულება ადგილობრივ ხელისუფლებას (მუნიციპალიტეტებს) ეკისრება. ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტის თემების სასოფლო დასახლებების ტერიტორიაზე ნარჩენების შეგროვებასა და ქალაქ ბათუმის ნაგავსაყრელზე ტრანსპორტირებას ახორციელებს შპს ,,ბათუმის სანდასუფთავება“. ხოლო, მაჭახელას ადმინისტრაციულ ერთეულს ემსახურება მუნიციპალიტეტის საკუთრებაში არსებული სატრანსპორტო საშუალება. ნარჩენების შეგროვებისა და გატანის მომსახურების მიწოდება ხდება თემის სასოფლო ცენტრებში და გზების გასწვრივ განლაგებულ კონტეინერებიდან კვირაში ერთხელ. ამ სიხშირით ნარჩენების გატანა და არსებული კონტეინერების ნაკლებობა ვერ უზრუნველყოფს ადგილობრივი მოსახლეობის საჭიროებებს. ნაწილ დასახლებულ მოსახლეობას საერთოდ არ მიეწოდება ნარჩენების შეგროვების მომსახურეობა, ვინაიდან არსებული სატრანსპორტო საშუალებები ვერ ახდენენ ცალკეულ სასოფლო გზებზე გადაადგილებას, გზების სივიწროვისა და მაღალი დახრილობის გამო. ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციული ტერიტორიის სოფლებში მომსახურების მიწოდება ძირითადად კონტეინერული სისტემით ხდება. სასოფლო გზებსა და მოსახლეობის თავშეყრის ადგილებში (ცენტრების) დადგმულია 500-მდე ნარჩენების შეგროვების კონტეინერი, რომელიც წარმოადგენს მუნიციპალიტეტის საკუთრებას. ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტს გააჩნია ნარჩენების მართვის გეგმა (2023-2027 წწ.)

მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია, თავისი კომპეტენციის ფარგლებში ნარჩენების შეგროვებას და გატანას ახორციელებს:

- ადმინისტრაციული შენობის და ვიზიტორთა ცენტრის ტერიტორიიდან;
- ადმინისტრაციის მართვის ქვეშ არსებული ეკოტურისტული ლოკაციებიდან, მათ შორის:
  - მთავარანგელოზის მთის ბილიკი;
  - ქოქოლეთის ბილიკი;
- ადგილობრივი მოსახლეობის და ვიზიტორების გავლენით დაბინძურებული უბნები დაცული ტერიტორიების საზღვრებში.

მოიჯარე კომპანიები: მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე მოიჯარე კომპანიები არ არის.

კონტრაქტორი კომპანიები: საჭიროების შემთხვევაში სხვადასხვა ლოკაციებზე განხორციელებული სამშენებლო და სარემონტო სამუშაოების შედეგად წარმოქმნილი ინერტული, სამშენებლო და ნგრევის ნარჩენების შეგროვების და შემდგომი მართვის პასუხისმგებლობა, აღნიშნული სამუშაოების შემსრულებელ, ტენდერის გზით გამოვლენილ კომპანიებს ეკისრებათ. აღნიშნული საკითხი რეგულირდება მათთან გაფორმებული ხელშეკრულებების ფარგლებში.

6.3.2 დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის ინფრასტრუქტურა და აღჭურვილობა

არსებული მდგომარეობით ნარჩენების მართვისთვის საჭირო ადმინისტრაციის ინფრასტრუქტურა და აღჭურვილობა შემოიფარგლება შემდეგით:

სატრანსპორტო საშუალებები: დღეისათვის რეინჯერები ნარჩენებს აგროვებენ ხელით და გადააქვთ დაცული ტერიტორიების კუთვნილი ავტომანქანებით (ადმინისტრაციის დაქვემდებარებაშია 5 ავტომობილი) მუნიციპალიტეტების მიერ განთავსებულ უახლოეს ნარჩენების შესაგროვებელ კონტეინერებამდე (სოფ. აჭარისაღმართი).

ურნები და კონტეინერები: დღეისათვის ნარჩენების შესაგროვებელი აღჭურვილობა, ადმინისტრაციული შენობის და ვიზიტორთა ცენტრის ეზოში, წარმოდგენილია 2 ცალი მცირე ზომის ლითონის ურნით. ვინაიდან ადმინისტრაციული შენობა და ვიზიტორთა ცენტრი მდებარეობს სოფ. აჭარისაღმართის ცენტრში, დღის განმავლობაში შეგროვებული ნარჩენები გაიტანება უახლოვეს მუნიციპალურ კონტეინერამდე.

ნარჩენებისათვის განკუთვნილი ურნები ან კონტეინერები არ არის წარმოდგენილი ეროვნული პარკის საზღვრებში არსებულ ეკოტურისტული ლოკაციებზე. ადმინისტრაციის ინფორმაციით - ვიზიტორები გამოირჩევიან მაღალი ცნობიერებით და მოქმედებს პრინციპი „გამოგაქვს ის, რაც შეგაქვს“.

უმეტეს შემთხვევაში ნარჩენების შესაგროვებელ აღჭურვილობას არ გააჩნია შესაბამისი წარწერები. ადმინისტრაციული შენობის ტერიტორიაზე და მითუმეტეს სხვა ლოკაციებზე არ არის დანერგილი ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების ეფექტიანი მეთოდები.

ნარჩენების შენახვის/დასაწყობების უბანი: დღეისათვის, დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ცალკე გამოყოფილი უბანი, სადაც შესაძლებელი იქნება ნარჩენების (მათ შორის სახიფათო ნარჩენების) დროებითი შენახვა, განთავსებული არ არის. თუმცა დღეისათვის არსებობს ელემენტების სეპარირებული შეგროვების პრაქტიკა.

საინფორმაციო ნიშნები: დღეისათვის, დაცულ ტერიტორიებზე საინფორმაციო ნიშნები არ არის წარმოდგენილი. ნარჩენების წარმოქმნის კუთხით, ყველაზე მგრძნობიარე ლოკაციებზე (საპიკნიკე და საკარვე ადგილები) ადმინისტრაციის პერსონალის მიერ გამოკრულია საინფორმაციო ფურცლები, სულ 10 ლოკაციაზე. ადმინისტრაციული შენობის და ვიზიტორთა ცენტრის ფარგლებში ნარჩენების მართვაზე ორიენტირებული საინფორმაციო ნიშნები წარმოდგენილი არ არის.

6.3.3 ნარჩენების მართვაზე პასუხისმგებელი პირები

დღეისათვის მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციაში არ არსებობს ცალკე გამოყოფილი საშტატო ერთეული, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება ნარჩენების მართვაზე. ნარჩენების მართვის ორგანიზაციული საკითხების გადაწყვეტა ხდება დირექტორის მიერ. ნარჩენების შეგროვების და მართვის პროცესში აქტიურად არიან ჩართული რეინჯერები.

6.3.4 კონტრაქტორები ნარჩენების მართვის სფეროში

დღეისათვის მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციას არ ჰყავს კონტრაქტორი კომპანიები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ეკოტურისტული ლოკაციებიდან ნარჩენების გამოტანას, შეგროვებას, ტრანსპორტირებას ან განთავსებას. ასევე არ არსებობს ხელშეკრულების გაფორმების პრაქტიკა სახიფათო ნარჩენების მართვაზე შესაბამისი ნებართვის მქონე კომპანიებთან. ადმინისტრაცია ნარჩენების მართვის სფეროში თანამშრომლობს მხოლოდ მუნიციპალიტეტის დასუფთავების სამსახურებთან.

6.3.5 ნარჩენების შეგროვების და მართვის მოქმედი პრაქტიკა

ვიზიტორების ნარჩენები: დღეისათვის მაჭახელას ეროვნული პარკის ეკოტურისტულ ლოკაციებზე ვიზიტორების მხრიდან წარმოქმნილი ნარჩენების შეგროვება და შემდგომი მართვა ხორციელდება ორი ძირითადი პრინციპით:

- რეინჯერების მიერ ნარჩენების შეგროვება და განთავსება მუნიციპალურ კონტეინერებში. ასეთი სქემა ძირითადად საპიკნიკე ტერიტორიებზეა დანერგილი. პერიოდული დასუფთავების აქციები ძირითადად ტარდება მიმდებარე სოფლების ცენტრებში და მდ. მაჭახელას სანაპიროებზე (ადმინისტრაციის ინფორმაციით 2021-დან 2023 წლამდე ჩატარდა 10 დასუფთავების აქცია). ნარჩენების მართვის აღნიშნულ სქემაში მოხალისეებიც არიან ჩართულნი (ძირითადად მოსწავლეები და სტუდენტები);
- ადმინისტრაციის ინფორმაციით შედარებით მაღალი პასუხისმგებლობით გამოირჩევიან ის ვიზიტორები, რომლებიც დაცულ ტერიტორიებს ლაშქრობის მიზნით სტუმრობენ. ასეთ შემთხვევაში უმეტესად მოქმედებს პრინციპი - „გამოგაქვს ის რაც შეგაქვს“ და თავად ვიზიტორების მხრიდან ხდება ნარჩენების უახლოეს მუნიციპალურ კონტეინერებში განთავსება.

ეკოტურისტულ ლოკაციებზე ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების პრაქტიკა არ არსებობს.

ადმინისტრაცია: ადმინისტრაციული შენობის და ვიზიტორთა ცენტრის ფარგლებში ნარჩენების მართვის შედარებით ეფექტური მეთოდებია დანერგილი. ნარჩენების მართვის პროცესი გარკვეულწილად სეპარირებულ შეგროვებასაც ითვალისწინებს.

შერეული მუნიციპალური ნარჩენები გროვდება ადმინისტრაციის მიერ და დაგროვების შესაბამისად გაიტანება ეზოს გარეთ არსებულ მუნიციპალურ კონტეინერებში. აღნიშნულ პროცესში მინის, ლითონის ან პლასტმასის მცირე ზომის ნარჩენების განცალკევების პრაქტიკა არ არსებობს, ასევე როგორც არ არის განსაზღვრული კონტრაქტორი, რომელიც უზრუნველყოფს სეპარირებული ნარჩენების გატანას და შემდგომ გადამუშავებას.

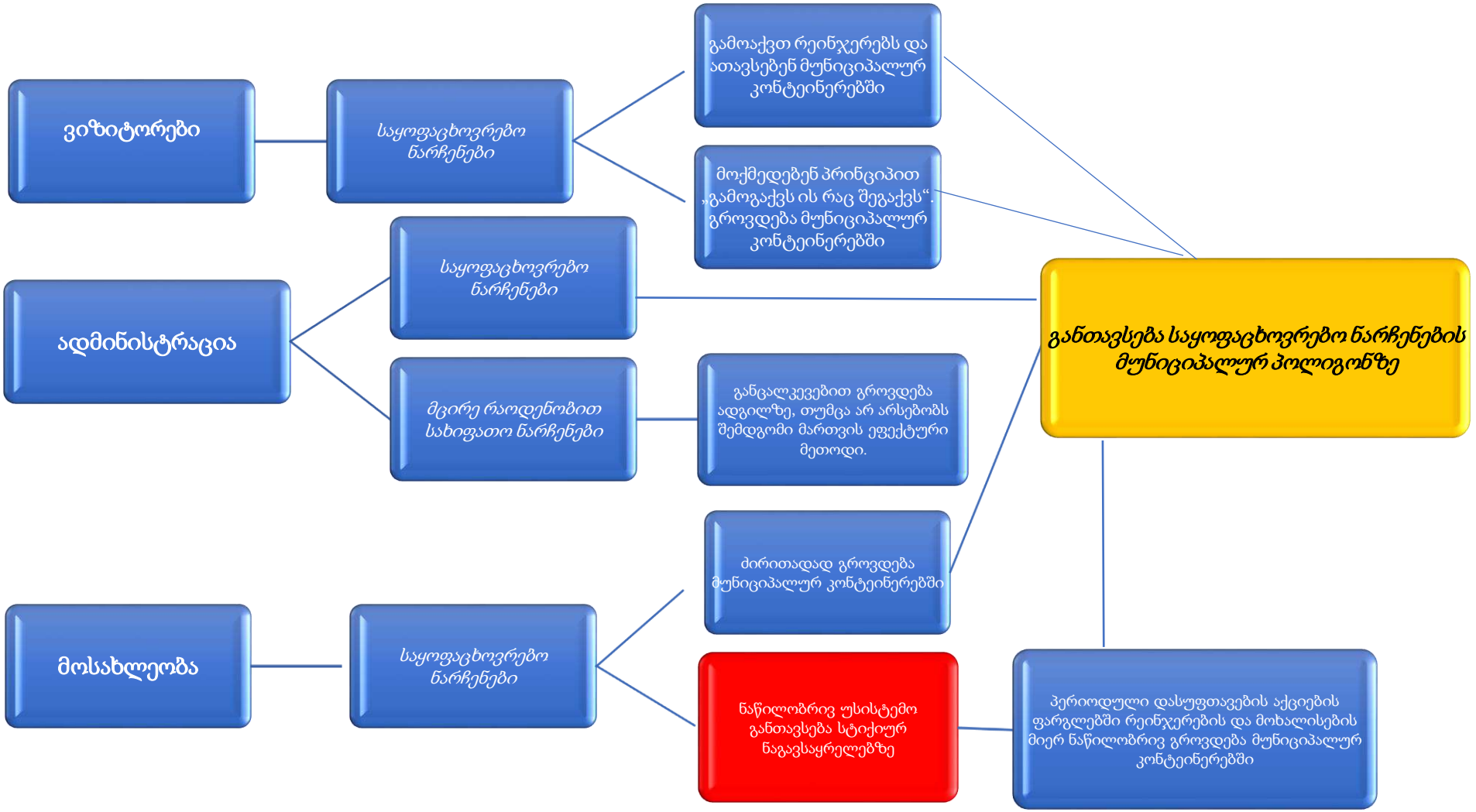
ადმინისტრაციის პერსონალი ცდილობს განცალკევებით შეაგროვოს მცირე რაოდენობით სახიფათო ნარჩენები (ადგილზე ვიზიტის დროს ამ ტიპის ნარჩენებს ძირითადად მცირე ზომის შერეული ბატარეები წარმოადგენდა). თუმცა ამ ეტაპზე არ არსებობს როგორც მათი დროებითი შენახვის, ასევე შესაბამისი კონტრაქტორებისთვის გადაცემის და შემდგომი მართვის ეფექტური მეთოდები.

მოსახლეობა: მოსახლეობის მიერ წარმოქმნილი შერეული მუნიციპალური ნარჩენების მართვის მეთოდია შეგროვება მუნიციპალურ კონტეინერებში. თუმცა აღსანიშნავია კონტეინერების არასაკმარისი რაოდენობა და მათი დაცლის სიხშირეც (კვირაში ერთხელ). ადმინისტრაციის მიერ პერიოდულად განხორციელებული დასუფთავების აქციების ფარგლებში ხდება უსისტემოდ გავრცელებული ნარჩენების ნაწილობრივი შეგროვება და საყოფაცხოვრებო ნარჩენების შესაგროვებელ კონტეინერებში განთავსება.

ნარჩენების შესაგროვებელი კონტეინერებიდან ნარჩენების გატანა ხორციელდება ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტის დასუფთავების სამსახურების მიერ, სპეც ავტომობილების საშუალებით. ნარჩენების გატანა ხდება კვირაში ერთხელ, რაც ზრდის ნარჩენების უსისტემო გავრცელების რისკებს და ადგილობრივ მოსახლეობას უქმნის დისკომფორტს.

ნარჩენების შეგროვების და მართვის არსებული სქემა ნაჩვენებია ნახაზზე 6.3.5.1.

ნახაზი 6.3.5.1. ნარჩენების შეგროვების და მართვის არსებული სქემა

6.4 არსებული პრობლემები და გამოწვევები

მაჭახელას ეროვნული პარკის მთავარ გამოწვევას წარმოადგენს გარეშე ფაქტორების მიერ (მოსახლეობა, კერძო ობიექტები) ნარჩენების უსისტემო გავრცელება და დაცული ტერიტორიების დაბინძურების საკმაოდ მაღალი რისკები. აღნიშნულის მიზეზებია:

- დასახლებულ პუნქტებში ნარჩენების შეგროვება ხდება არასაკმარისი სიხშირით;
- მუნიციპალური კონტეინერების არასახარბიელო ტექნიკური მდგომარეობა, არასაკმარისი რაოდენობა ან მათი არაოპტიმალური განლაგება;
- საზოგადოების გარემოსდაცვითი ცნობიერების დაბალი დონე და საჯარიმო სანქციების არაეფექტური მექანიზმები.

ნარჩენებით დაბინძურებული ან დაბინძურების მაღალი რისკის მქონე ლოკაციები დეტალურად აღწერილია მომდევნო პარაგრაფში.

რაც შეეხება ნარჩენების მართვის პროცესში უშუალოდ ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის ძირითად გამოწვევებს, აღსანიშნავია შემდეგი საკითხები:

- საჭირო ფინანსური სახსრების სიმცირე;
- ნარჩენების შეგროვებაში ჩართული პერსონალის (რეინჯერები) შესაბამისი აღჭურვილობის არარსებობა;
- ნარჩენების რაოდენობრივი და სახეობრივი აღირიცხვის პრაქტიკის არარსებობა;
- ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების სუსტი პრაქტიკა ან არარასებობა;
- სეპარირებული ნარჩენების შემდგომი გადამუშავებისთვის რეგიონში სათანადო ინფრასტრუქტურის და საწარმოო ობიექტების ნაკლებობა;
- საგანმანათლებლო-დასუფთავებითი ღონისძიებების არასაკმარისი რაოდენობა;
- ხარვეზები ადმინისტრაციასა და მუნიციპალიტეტის თანამშრომლობის პროცესში.

6.4.1 ნარჩენებით დაბინძურებული ან დაბინძურების მაღალი რისკის მქონე ლოკაციები

ზოგიერთი ეკოტურისტული ლოკაციის დათვალიერების და ასევე ადმინისტრაციასთან გასაუბრების შედეგად გამოიკვეთა, რომ ამჟამად ეროვნული პარკის საზღვრებში ნარჩენებით მნიშვნელოვნად დაბინძურებული ლოკაციები წარმოდგენილი არ არის.

თუმცა ადმინისტრაციასთან გასაუბრების შედეგად მოინიშნა დაბინძურების მხრივ მეტ-ნაკლებად მაღალი რისკის მქონე უბნები. ძირითადად ასეთი უბნებია მდ. მაჭახელას სანაპირო ზოლში არსებული სოფლების მიმდებარე ტერიტორიები. ამავე დროს აღსანიშნავია, აღნიშნული სოფლების და დაცული ტერიტორიების მომიჯნავე უბნების სიმაღლეთა მნიშვნელოვანი სხვაობა, რაც ხელს უშლის ნარჩენების კონკრეტულად დაცული ტერიტორიების საზღვრების მიმართულებით გავრცელებას. ხეობის შედარებით ზედა ნიშნულებზე გფარეშე წყაროების მიერ დაბინძურების რისკები გაცილებით ნაკლებია, მუდმივი მოსახლეობის არარსებობის ან სიმცირის გამო.

გარკვეული რისკები ასევე არსებობს სასაზღვრო გამშვები პუნქტების მიმდებარე ტერიტორიებზეც, თუმცა როგორც სოფლების შემთხვევაში, ამ უბნებზეც დაბინძურების მნიშვნელოვანი ფაქტები ჩვენს მიერ დაფიქირებული არ ყოფილა.

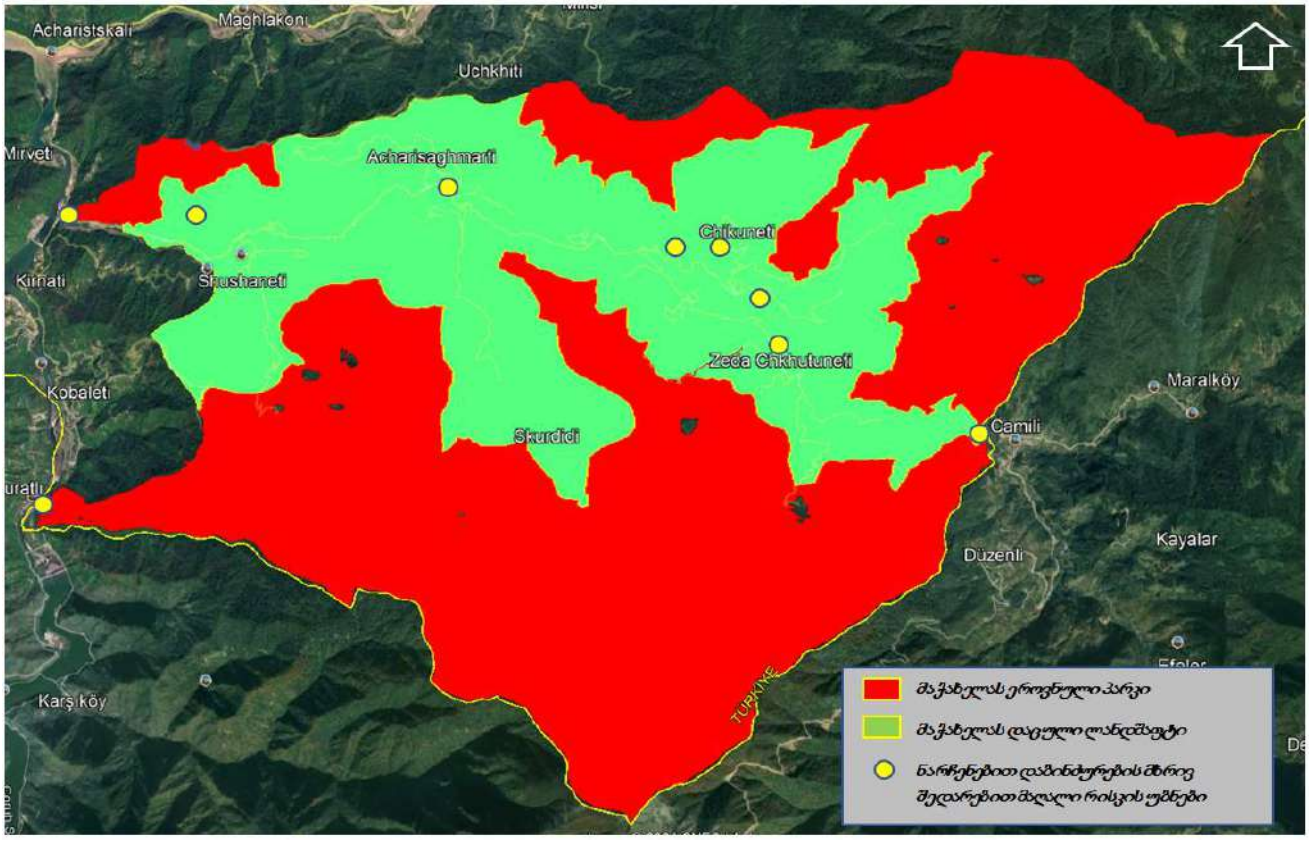
რაც შეეხება ლოკაციებს, რომლებიც დაბინძურების რისკის ქვეშ არიან ვიზიტორების მხრიდან: ამ მხრივ გამოირჩევა მდინარე მაჭახელის სანაპიროებზე არსებული საპიკნიკე ადგილები. ის ეკოტურისტული ლოკაციები, რომლებიც ღამის გასათევად გამოიყენება, დაბინძურების რისკის ქვეშ ნაკლებად ექცევიან, ვინაიდან შედარებით ეფექტურად მოქმედებს პრინციპი „გამოგაქვს ის, რაც შეგაქვს“.

აღსანიშნავია, რომ ადგილობრივი ადმინისტრაციის პერსონალის (რეინჯერების) ძალისხმევით ხშირად ხდება დაბინძურების რისკის ქვეშ მყოფი ადგილების დასუფთავება. დაცული ტერიტორიების დაბინძურების პრევენციის მიზნით რეინჯერების მიერ ნარჩენების შეგროვება

და გამოტანა ზოგჯერ დასახლებულ პუნქტების ფარგლებშიც ხდება. გარდა ამისა, ადმინისტრაციის ინიციატივით 2021-2023 წწ. პერიოდში ჩატარებულია 10 დასუფთავების აქცია, სადაც მოხალისეებიც არიან ჩართულები. დასუფთავების აქციების ფარგლებში ძირითად სამიზნე ლოკაციებს საპიკნიკე ადგილები, მდინარეთა სანაპირო ტერიტორიები და ეროვნულ პარკთან მომიჯნავე დასახლებული პუნქტები წარმოადგენს.

ნახაზზე 6.4.1. მოყვანილია ნარჩენებით დაბინძურების შედარებით მაღალი რისკის მქონე ლოკაციების განლაგება.

ნახაზი 6.4.1. ნარჩენებით დაბინძურების შედარებით მაღალი რისკის მქონე ლოკაციების განლაგება

7 საპროგნოზო მაჩვენებლები

7.1 მომსახურე პერსონალის ზრდის პროგნოზი

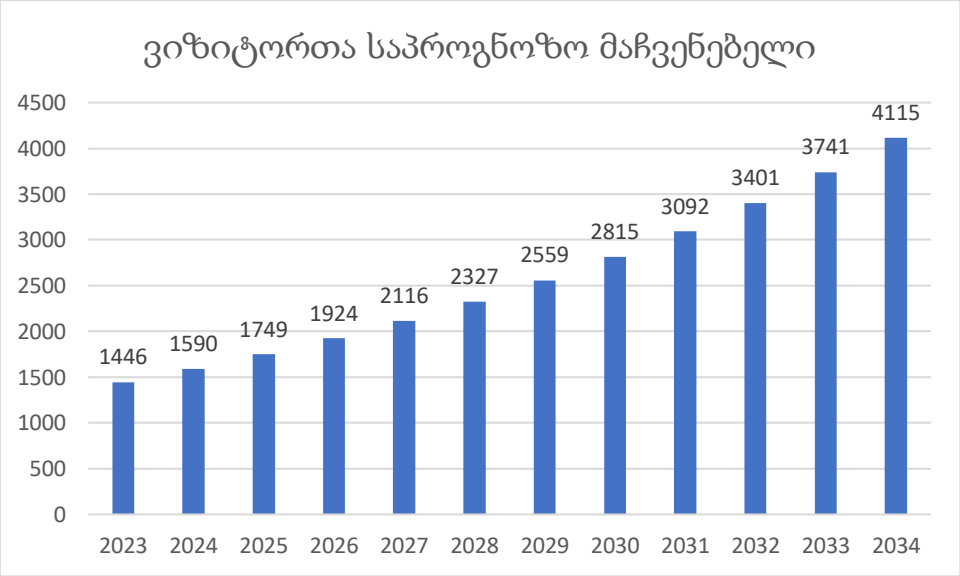
დღეისათვის მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციაში დასაქმებულთა რაოდენობა 19 საშტატო ერთეულს შეადგენს. ადმინისტრაციის ხელმძღვანელობასთან გასაუბრების შედეგად გამოიკვეთა, რომ ამჟამად პერსონალის რაოდენობრივი ზრდის განსაკუთრებული საჭიროება არ დგას. 10 წლიან პერსპექტივაში, პროგნოზირებულია, რომ ადმინისტრაციის მართვის შესაძლებლობების გაზრდის მიზნით პერსონალის რაოდენობა შეიძლება 5%-ით გაიზარდოს და შეადგინოს 20 ადამიანი.

7.2 ტურისტული ნაკადების ზრდის პროგნოზი

სტატისტიკური მონაცემების მიხედვით 2023 წელს მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიებზე ვიზიტორების რაოდენობამ 1 446 ადამიანი შეადგინა. იმის გათვალისწინებით, რომ პანდემიამდე (2019 წლის მონაცემებით) ვიზიტორთა რაოდენობა 11303 ადამიანს შედგენდა, პროგნოზირებულია საშუალოდ 10%-იანი წლიური მატება. 10 წლიან პერიოდში ტურისტული ნაკადების საპროგნოზო მაჩვენებლები მოცემულია ცხრილში 7.2.1.

ცხრილი 7.2.1. ტურისტული ნაკადების ზრდის პროგნოზი 10 წლიან პერიოდში, ვიზიტორი/წელ.

წლები	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
ვიზიტორთა საპროგნოზო მაჩვენებლები	1446	1590	1749	1924	2116	2327	2559	2815	3092	3401	3741	4115

7.3 ეკოტურისტული ინფრასტრუქტურის და ატრაქციების განვითარების პერსპექტივები

მაჭახელას ეროვნული პარკის ფარგლებში ეკოტურისტული ლოკაციების განვითარების გადაწყვეტილების მიღების შემთხვევაში სამუშაოები განხორციელდება ტენდერის გზით გამოვლენილი კომპანიების საშუალებით. დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის არსებული პრაქტიკიდან გამომდინარე მშენებლობა-ოპერირების პროცესში წარმოქმნილი ნარჩენების მართვის ვალდებულება (მათ შორის ინდივიდუალური ნარჩენების მართვის გეგმების მომზადება და საჭიროების შემთხვევაში გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან შეთანხმება) ინვესტორს ან მშენებელ კომპანიას დაეკისრება. იმ შემთხვევაში თუ საჭირო გახდა ინდივიდუალური ნარჩენების მართვის გეგმის სამინისტროსთან შეთანხმება, დოკუმენტი წარდგენილი იქნება სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტო“-ს სახელით.

7.4 ნარჩენების საპროგნოზო მაჩვენებლები

უახლოეს 10 წლიან პერიოდში პარკის ტერიტორიაზე წარმოქმნილი ნარჩენების სახეობრივი შემადგენლობის მნიშვნელოვანი ცვლილება მოსალოდნელი არ არის და შესაბამისი იქნება წინამდებარე დოკუმენტის ცხრილში 6.1.1. წარმოდგენილ ჩამონათვალთან.

რაც შეეხება ნარჩენების რაოდენობრივი ცვლილების საპროგნოზო მაჩვენებლებს - დღეისათვის არ არსებობს ზუსტი სტატისტიკური მონაცემები პარკის ტერიტორიაზე წარმოშობილი და შეგროვებული ნარჩენების ზუსტი რაოდენობის შესახებ. წინამდებარე პარაგრაფში წარმოდგენილი გათვლები ეფუძნება ადგილზე მოპოვებულ ინფორმაციას (მათ შორის ადმინისტრაციის გამოკითხვის შედეგებს), გარკვეულ ექსპერეტულ დაშვებებსა და სხვა მსგავს პროექტებში გამოყენებულ ინდექსებს.

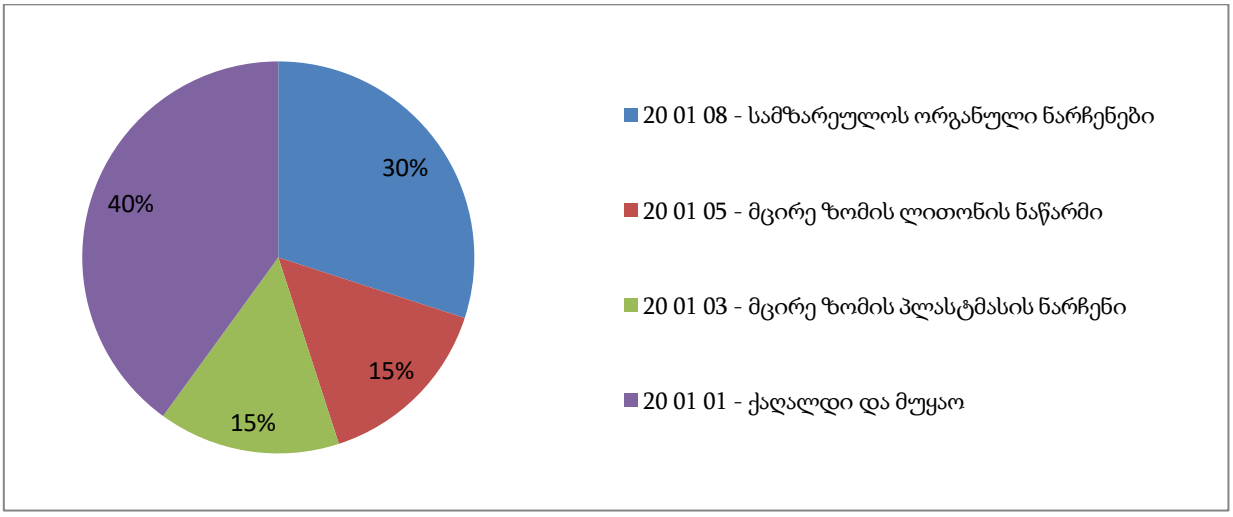
ვიზიტორები: ვიზიტორების მიერ წარმოქმნილი ნარჩენების საშუალო რაოდენობა შეადგენს 0,5 კგ/კაც/დღე-ში. ვიზიტორების 10 წლიანი ზრდის პროგნოზის (იხ. ცხრილი 6.1.1.) გათვალისწინებით ვიზიტორების მიერ წარმოქმნილი ჯამური რაოდენობები მოცემულია ცხრილში 7.4.1.

ცხრილი 7.4.1. ნარჩენების საპროგნოზო რაოდენობრივი მაჩვენებელი 10 წლიან პერიოდში, ტ/წელ

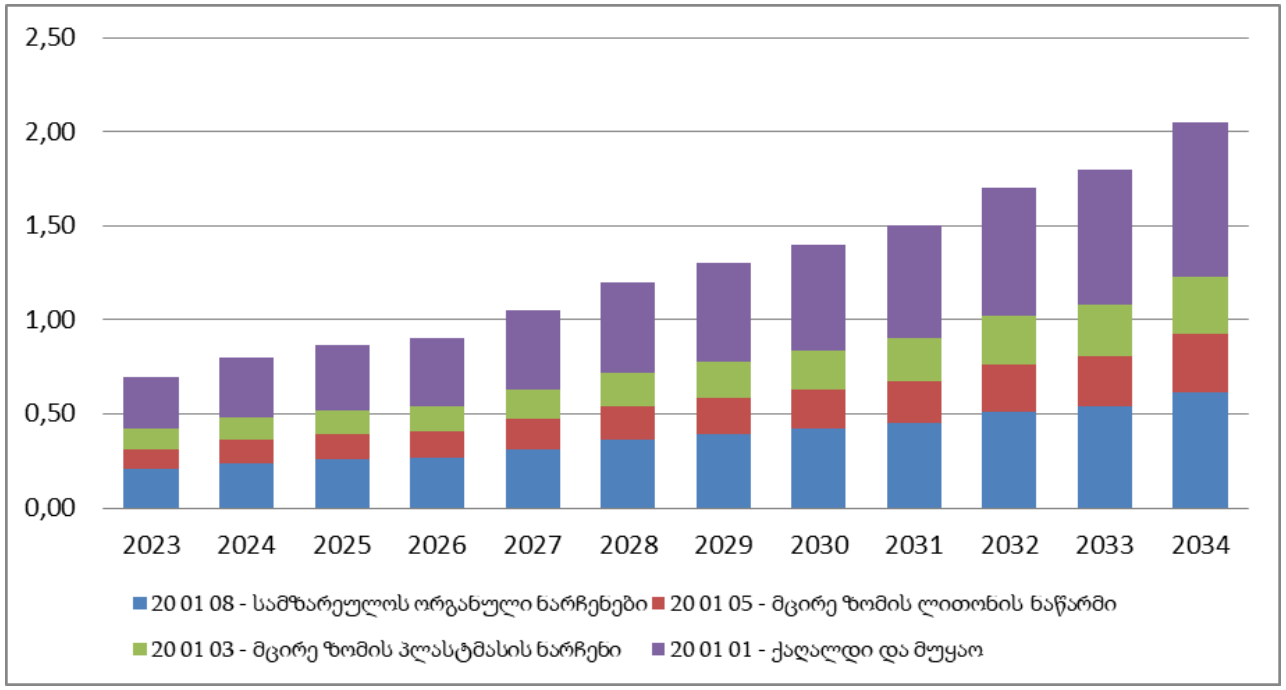
წლები	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
ნარჩენები, კგწელ	723	795	874,5	962	1058	1163,5	1279,5	1407,5	1546	1700,5	1870,5	2057,5
ნარჩენები, ტ/წელ	0,7	0,8	0,87	0,9	1,05	1,2	1,3	1,4	1.5	1,7	1,8	2,05

ვიზიტორების მიერ წარმოქმნილი საყოფაცხოვრებო ნარჩენების მიახლოებითი შემადგენლობა ნაჩვენებია დიაგრამებზე 7.4.1. და 7.4.2.

დიაგრამა 7.4.1. ვიზიტორების მიერ წარმოქმნილი ნარჩენების შემადგენლობის მიახლოებითი გადანაწილება

დიაგრამა 7.4.2. 10 წლიან პერიოდში ვიზიტორების მიერ წარმოქმნილი ნარჩენების წლიური რაოდენობები შემადგენლობის მიხედვით, ტ/წელ

ადმინისტრაცია: კონსერვატიული მიდგომით ადინისტრაციული შენობის ფარგლებში პერსონალის მიერ წარმოქმნილი ნარჩენების (საყოფაცხოვრებო და სახიფათო) საშუალო რაოდენობა შეადგენს 1,0 კგ/კაც/დღე-ში. შესაბამისად პერსონალის არსებული რაოდენობის გათვალისწინებით დღეის მდგომარეობით წარმოქმნილი ნარჩენების რაოდენობაა 19 კგ/დღ და 19 * 240 = 4 560 კგ/წელ (4.5 ტ/წელ). ადმინისტრაციის თანამშრომლების 10 წლიანი ზრდის პროგნოზის გათვალისწინებით 2034 წლისთვის ნარჩენების მიახლოებით რაოდენობად პროგნოზირებულია: 20 კგ/დღ და 20 * 240 = 4 800 კგ/წელ (4,8 ტ/წელ).

ადინისტრაციის მიერ წარმოქმნილი ნარჩენების ჯამური რაოდენობა შეადგენს:

- არსებული მდგომარეობით: 4,5 ტ/წელ;
- 10 წლიან პერსპექტივაში: 4,8 ტ/წელ.

მოსახლეობა: განსახილველი ეროვნული პარკის სიახლოვეს არსებულ დასახლებულ პუნქტებში უახლოეს 10 წლიან პერიოდში მოსახლეობის რაოდენობის მნიშვნელოვანი ზრდა მოსალოდნელი არ არის. დღეისათვის ზოგიერთ დასახლებაში აღინიშნება მუდმივი მოსახლეობის კლება. შესაბამისად 10 წლიან პერსპექტივაში მოსახლეობის მხრიდან წარმოქმნილი ნარჩენების რაოდენობრივი ზრდა ან სახეობრივი ცვლილება მოსალოდნელი არ არის.

კონტრაქტორი კომპანიები: დაცული ტერიტორიების ფარგლებში არსებული ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციის ან ახალი ეკოტურისტული ლოკაციების მოწყობის პროცესში წარმოიქმნება სამშენებლო და ნგრევის შედეგად მიღებული ნარჩენები (მათ შორის სახიფათო ნარჩენებიც). როგორც აღინიშნა, ამ ტიპის ნარჩენების მართვაზე პასუხისმგებლობა ინვესტორ ან კონტრაქტორ სამშენებლო კომპენიებს ეკისრება. დღეისათვის აღნიშნული წყაროების მიერ წარმოქმნილი ნარჩენების რაოდენობების ზუსტი პროგნოზირება შეუძლებელია. უხეში შეფასებით დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ამ ტიპის ნარჩენები დაახლოებით 0,5-1,0 ტ/წელ-ს შეადგენს. პერსპექტივაში აღნიშნული ნარჩენების რაოდენობა 100-200%-ითაც შეიძლება გაიზარდოს. ნარჩენების რაოდენობრივი მაჩვენებლები განსაზღვრული უნდა იყოს ინდივიდუალურ პროექტებში, პროექტის სპეციფიკისა და მასშტაბების მიხედვით და ასახული უნდა იყოს ინდივიდუალურ ნარჩენების მართვის გეგმებში.

8 ნარჩენების მართვის ალტერნატივების ანალიზი

„ნარჩენების მართვის კოდექსი“-ს მიხედვით ნარჩენების მართვა გულისხმობს: ნარჩენების შეგროვებას, დროებით შენახვას, წინასწარ დამუშავებას, ტრანსპორტირებას, აღდგენას და განთავსებას, ასევე ამ საქმიანობების, ღონისძიებებისა და ოპერაციების ზედამხედველობას და ნარჩენების განთავსების ობიექტების შემდგომ მოვლას.

წინამდებარე პარაგრაფში შეფასებულია ნარჩენების მართვის ძირითად ეტაპების გონივრული ალტერნატივები. განსახილველი დაცული ტერიტორიების სპეციფიკიდან და სიტუაციური ანალიზიდან გამომდინარე შერჩეულია ოპტიმალური ვარიანტები, რაც შემდგომ პარაგრაფებში განხილულია უფრო დეტალურად.

8.1 ნარჩენების შემცირების ალტერნატივები

წინა პარაგრაფებში წარმოდგენილი „ვინ, სად, რა“ ანალიზის საფუძველზე გამოიკვეთა, რომ დღეისათვის განსახილველი ეროვნული პარკის დაბინძურების შედარებით მნიშვნელოვან წყაროებს ადგილობრივი მოსახლეობა წარმოადგენს. შესაბამისად აღნიშნულ წყაროებთან მიმართებაში ნარჩენების მოცულობების შემცირების ღონისძიებების გატარების პრაქტიკული ღირებულება მაღალია. მეორე მხრივ ამ მიმართულებით დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის კომპეტენცია ნაკლებად ვრცელდება და ძირითადად ცნობიერების ამაღლების პროგრამებით შემოიფარგლება. ამავე დროს არანაკლებ მნიშვნელოვანია ადმინისტრაციის მხრიდან მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვებისა და განთავსების პროგრამებთან კოორდინაცია და მაღალი ხარისხის ჩართულობის უზრუნველყოფა გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში.

თავისი კომპეტენციის ფარგლებში დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის მხრიდან ნარჩენების შემცირების ალტერნატიული ღონისძიებებიდან აღსანიშნავია:

- საკუთარი ნარჩენების მოცულობების შემცირება საჭირო მასალების და საშუალებების ოპტიმალური შერჩევის გზით, მაგალითად: სათანადო შეფუთვის მქონე გარემოსადმი მეგობრული პროდუქტების შეძენა, როგორიცაა ქაღალდი, მრავალჯერადი გამოყენების კარტრიჯები, ეკონათურები და სხვა;
- ვიზიტორთა ცენტრში და ეკოტურისტული თვალსაზრისით სხვა აქტიურ ლოკაციებზე ვიზიტორებისთვის სხვადასხვა სახის ფასიანი მრავალჯერადი გამოყენების ინვენტარის შეთავაზება (მაგალითად წყლის მრავალჯერადი ბოთლები, ლაშქრობისთვის გამოსაყენებელი ჩანთები და სხვა);
- საკითხის გათვალისწინება შესაძლებელ მოიჯარე და კონტრაქტორ კომპანიებთან გაფორმებული ხელშეკრულებების ფარგლებში.

8.2 ნარჩენების შეგროვების და გამოტანის ალტერნატივები

მაჭახელას ეროვნული პარკისთვის განხილულია ნარჩენების შეგროვების შემდეგი ალტერნატივები:

1. ნარჩენების შესაგროვებელი კონტეინერების განლაგება მხოლოდ დაცული ტერიტორიების შესასვლელებთან, ხოლო დაცული ტერიტორიების ფარგლებში არსებულ ეკოტურისტულ ლოკაციებზე დაინერგოს პრინციპი „ნარჩენების გარეშე – გამოგაქვს ის, რაც შეგაქვს”;
2. ნარჩენების შესაგროვებელი დიდი ზომის კონტეინერების განლაგება დაცული ტერიტორიების შესასვლელებთან (ნარჩენების შეგროვების ძირითადი პუნქტი). ასევე შედარებით მცირე ზომის კონტეინერების განლაგება მოხდეს პოპულარულ ეკოტურისტულ ლოკაციებზეც (შეგროვების წინასწარი პუნქტები).

- შეგროვების წინასწარი პუნქტებიდან ძირითად პუნქტამდე ნარჩენების ტრანსპორტირება ხორციელდება დაცული ტერიტორიების თანამშრომლების მიერ;
- შეგროვების წინასწარი პუნქტებიდან ძირითად პუნქტამდე ნარჩენების ტრანსპორტირება ხორციელდება კონტრაქტორი კომპანიის დახმარებით.

1-ლი ვარიანტის შემთხვევაში საჭიროა მეტი ძალისხმევა ეფექტიანი განათლების სისტემის დანერგვისა და კარგად განსაზღვრული წესების დაცვის უზრუნველყოფის მხრივ.

მე-2 ვარიანტი მოითხოვს მეტ ფინანსურ და ადამიანურ რესურს შეგროვების წინასწარი პუნქტების მომსახურების მიზნით. ამ შემთხვევაში ასევე აუცილებელია მკაცრი კონტროლის მექანიზმების დანერგვა და მიზანმიმართული ღონისძიებების გატარება, რომ ადგილი არ ჰქონდეს საპირისპირო შედეგებს (მაგ. შეგროვების წინასწარი პუნქტების დაზიანება მარგინალური ამინდის ან სხვადასხვა ადამიანური ფაქტორების გამო; სეპარირებული შეგროვების პრინციპების დარღვევა მიმდებარე დასახლებული პუნქტების მოსახლეობის მიერ ნარჩენების შესაგროვებელი კონტეინერების უსისტემო გამოყენების გამო და ა.შ.).

თავისი სპეციფიკიდან გამომდინარე მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიებისთვის შემოთავაზებულია 1-ლი ვარიანტი.

დღეისათვის, წარმოქმნილი ნარჩენების რაოდენობრივი და სახეობრივი ანალიზის მიხედვით ეკოტურისტული ლოკაციებიდან ნარჩენების გამოტანისთვის კონტრაქტორი კომპანიების გამოყენება ფინანსური და ტექნიკური თვალსაზრისით არ არის მიზანშეწონილი. ნარჩენების ეფექტური მართვის მიზნით უმჯობესია ნარჩენების გამოტანა განხორციელდეს დაცული ტერიტორიების თანამშრომლების მიერ. თუმცა, პერსპექტივაში, ეკოტურისტული ლოკაციების და შესაბამისად ნარჩენების რაოდენობრივი ზრდის შემთხვევაში, პარალელურად შესაძლებელია დღის წესრიგში დადგეს ასეთი ალტერნატივის გამოყენება.

8.3 ნარჩენების წინასწარი დამუშავების ალტერნატივები

კოდექსის განმარტებით ნარჩენების წინასწარი დამუშავება სხვა ოპერაციებთან ერთად გულისხმობს სეპარირებასაც, რაც თავის მხრივ წარმოადგენს ნარჩენების შეგროვების ისეთი მეთოდების გამოყენებას, რომლის დროსაც ნარჩენების ნაკადები მათი შემდგომი დამუშავების ხელშეწყობისათვის განცალკევებულია სახეობებისა და მახასიათებლების მიხედვით.

განსახილველი დაცული ტერიტორიების ფარგლებში სეპარირებული შეგროვების პრაქტიკის დანერგვისთვის მნიშვნელოვანია გადაწყვეტილების მიღება, იმის თაობაზე თუ რა ტიპის ნარჩენები უნდა ჩაერთოს დამუშავების (აღდგენის) პროგრამაში. თავის მხრივ ამისთვის საჭიროა ასეთი ტიპის ნარჩენების გასაღების ბაზრების/შესაბამისი კონტრაქტორების იდენტიფიცირება.

დღეისათვის სხვადასხვა ტიპის ნარჩენების გადამამუშავებელი ობიექტები, მათ შორის: ქაღალდის და მუყაოს, მინის, მეტალის, პლასტიკის, - ძირითადად ორიენტირებულია მსხვილ მომწოდებლებზე. ამასთანავე ასეთი ობიექტების ტექნოლოგიური ხაზები არ არის გათვლილი სხვადასხვა ფიზიკურ კონდიციაში მყოფი ნარჩენების გადამუშავებაზე. გარკვეული სირთულეებია ტრანსპორტირების ოპერაციებთან დაკავშირებით.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ასევე დღეისათვის დაცული ტერიტორიების ფარგლებში წარმოქმნილი ნარჩენების რაოდენობრივი ანალიზის საფუძველზე შემოთავაზებულია სეპარირებული შეგროვების პრაქტიკის ეტაპობრივი დანერგვის ალტერნატივები, კერძოდ:

- საწყის ეტაპზე ნარჩენების სეპარირებული პრაქტიკის დანერგვა ძირითად ლოკაციაზე (ადმინისტრაციული შენობა და ვიზიტორთა ცენტრი), რასაც ძირითადად სადემონტრაციო, საგანმანათლებლო და ცნობიერების ამაღლების მიზნები ექნება;

- შემდგომ ეტაპებზე ნარჩენების ეფექტიანი მართვის გაუმჯობესების მიზნით ვალდებულებების დაკისრება მოიჯარე და კონტრაქტორი კომპანიებისთვის. აღნიშნულ ეტაპებზე დიდი მნიშვნელობა მიენიჭება ნარჩენების გასაღების ბაზრების და შესაბამისი კონტრაქტორების იდენტიფიცირებას.

8.4 ნარჩენების აღდგენის ალტერნატივები

დაცული ტერიტორიების ფარგლებში წარმოქმნილი ნარჩენების ადგილზე აღდგენის მხოლოდ ერთი ალტერნატიული ვარიანტი - კომპოსტირებაა ოპტიმალური (ნარჩენების მართვის კოდექსის მიხედვით - აღდგენის ოპერაცია კოდით „R3“).

განსახილველი დაცული ტერიტორიისთვის კომპოსტირების - როგორც ნარჩენების აღდგენის ალტერნატივის შეთავაზება არ არის მიზანშეწონილი. ადმინისტრაციული შენობა და ვიზიტორთა ცენტრი მდებრეობს სოფ. აჭარისაღმართის ცენტრში, სადაც ე.წ. „მწვანე ნარჩენები“ თუ სხვა კომპოსტირებისთვის გამოსადეგი ნარჩენი არ წარმოიქმნება სათანადო რაოდენობით.

8.5 ნარჩენების დროებითი შენახვის ალტერნატივები

კოდექსის განმარტებით ნარჩენების დროებითი შენახვის ობიექტი ეს არის ობიექტი, სადაც ინახება ნარჩენები 3 წელზე ნაკლები დროით, თუ ნარჩენები განკუთვნილია აღდგენისთვის, ან 1 წელზე ნაკლები დროით, თუ ნარჩენები განკუთვნილია განთავსებისთვის. 50 ტონაზე ნაკლები არასახიფათო და 2 ტონაზე ნაკლები სახიფათო ნარჩენების დროებითი შენახვის ობიექტის მოწყობა და ოპერირება სპეციალურ რეგისტრაციას არ ექვემდებარება.

განსახილველი დაცული ტერიტორიების ფარგლებში არასახიფათო ნარჩენების დროებითი შენახვის ობიექტის მოწყობის ალტერნატივა, როგორც ტექნიკური, ასევე გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით, არ არის ოპტიმალური გამოსავალი. უკეთესი ალტერნატიული ვარიანტია არასახიფათო ნარჩენების გატანა მოხდეს დაგროვების შესაბამისად.

სახიფათო ნარჩენები მცირე რაოდენობებიდან გამომდინარე ნარჩენების დროებითი შენახვის ობიექტის მოწყობა პრაქტიკული თვალსაზრისით გამართლებულია მხოლოდ ადმინისტრაციული და ვიზიტორთა შენობის ფარგლებში, რომელმაც საგანმანათლებლო ფუნქციაც შეიძლება შეითავსოს. შემოთავაზებულია ორი ალტერნატიული ვარიანტი:

- ადმინისტრაციულ შენობაში სახიფათო ნარჩენების დროებითი შენახვის კუთხის მოწყობა, სადაც განთავსდება შესაბამისი წარწერის მქონე ლითონის ურნა სახიფათო ნარჩენების შეგროვებისთვის;
- სახიფათო ნარჩენების დროებითი შენახვისთვის მინის გამჭირვალე ყუთის მოწყობა ვიზიტორთა შენობაში, სადაც სექციების მიხედვით განთავსებული იქნება სხვადასხვა სახის სახიფათო ნარჩენი (მაგ. ელემენტი, კარტრიჯი, ლუმინესცენტური ნათურა და სხვა). აღნიშნულ ყუთს ექნება შესაბამისი აღნიშვნა და წარწერები სეპარირებული შეგროვების მნიშვნელობასთან დაკავშირებით.

8.6 ნარჩენების ტრანსპორტირების ალტერნატივები

დღეისათვის დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ნარჩენების საბოლოო განთავსების ადგილებამდე ტრანსპორტირება მუნიციპალური სამსახურების მიერ ხდება. პერსპექტივაში, ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების პრაქტიკის დანერგვასთან ერთად, შემოთავაზებულია ნარჩენების ტრანსპორტირების ორი ალტერნატიული ვარიანტი:

1. სეპარირებული ნარჩენების ტრანსპორტირება ნარჩენების მიღება-გადამუშავებაზე პასუხისმგებელი კონტრაქტორების მიერ;

2. სეპარირებული ნარჩენების ტრანსპორტირება საბოლოო განთავსების/აღდგენის ადგილებამდე საკუთარი ძალებით (საკუთარი სატრანსპორტო საშუალებებით).

ნარჩენების ტრანსპორტირების მეთოდი მნიშვნელოვნად დამოკიდებულია ნარჩენების გადამამუშავებელი ობიექტების ადგილმდებარეობაზე და მათ მოთხოვნებზე. პერსპექტივაში შეიძლება დაინერგოს ორივე, ან კომბინირებული ტრანსპორტირების მეთოდი. აქვე აღსანიშნავია, რომ მე-2 ალტერნატიული ვარიანტი საჭიროებს დამატებით ინვესტიციებს სატრანსპორტო საშუალებების შეძენასთან დაკავშირებით. მეორე მხრივ, 1-ლი ალტერნატივის დამატებითი ფინანსური ხარჯები მომსახურების გაზრდილ ღირებულებას შეიძლება უკავშირდებოდეს.

9 ნარჩენების მართვის დაგეგმვა

9.1 ნარჩენების პრევენციის და შემცირების ღონისძიებები

მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია უზრუნველყოფს ნარჩენების პრევენციის და შემცირების ღონისძიებების გატარებას, რაც გულისხმობს:

- ადგილობრივ მოსახლეობასთან ეფექტიანი კომუნიკაცია, მათი ეკოგანათლება და ცნობიერების ამაღლება (დეტალურად აღწერილია შესაბამის პარაგრაფში);
- ეფექტიანი კოორდინაცია მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვებისა და განთავსების პროგრამებთან (დეტალურად აღწერილია შესაბამის პარაგრაფში);
- კონტრაქტორების/ინვესტორების კონტროლი, მათ ინდივიდუალურ ნარჩენების მართვის გეგმებში შემდეგი საკითხების გათვალისწინების მიზნით:
    - სამუშაო ზონების საზღვრების დაცვის ეფექტური ღონისძიებები, რათა ადგილი არ ჰქონდეს სამშენებლო და ნგრევის მასალების დამატებით წარმოქმნას;
    - დაცული ტერიტორიების საზღვრებში შემოსატანი სამშენებლო-სარეკონსტრუქციო მასალების და ინსტრუმენტების რაოდენობრივი და ხარისხობრივი კონტროლის ეფექტური ღონისძიებები;
- საკუთარი ნარჩენების პრევენციის და შემცირების ღონისძიებების ეფექტურად გატარება, რაც თავის მხრივ გულისხმობს შემდეგს:
    - სათანადო შეფუთვის მქონე გარემოსადმი მეგობრული პროდუქტების შეძენა, როგორიცაა ქაღალდი, მრავალჯერადი გამოყენების კარტრიჯები, ეკონათურები და სხვა;
    - უსაფრთხოებისა და ჯანდაცვის ნორმების დაცვით ცალკეული სახის ინვენტარის გამოყენება შეძლებისდაგვარად მრავალჯერადად;
    - დაზიანებული და მწყობრიდან გამოსული ხელსაწყოების შეძლებისდაგვარად შეკეთება და ხელმეორედ გამოყენება (მაგ. დაცლილი კარტრიჯები გადაეცემა მომწოდებელს და მოხდება მათი დატენვა-აღდგენა);
    - მცირე რაოდენობით მედიკამენტების, ასევე ეზოს ფარგლებში მწვანე ნარგავების შეწამვლისთვის საჭირო ქიმ-პრეპარატების შესყიდვისას გაკონტროლდება მათი ვარგისიანობის ვადა;
- ვიზიტორების მიერ წარმოქმნილი ნარჩენების პრევენციის და შემცირების ღონისძიებების ეფექტურად გატარება, რაც თავის მხრივ გულისხმობს შემდეგს:
    - ეკოგანათლების და ცნობიერების ამაღლების ღონისძიებების გატარება (დეტალურად აღწერილია შესაბამის პარაგრაფში);
    - ვიზიტორთა ცენტრში და ეკოტურისტული თვალსაზრისით სხვა აქტიურ ლოკაციებზე სხვადასხვა სახის ფასიანი მრავალჯერადი გამოყენების ინვენტარის შეთავაზება (მაგალითად წყლის მრავალჯერადი ბოთლები, ლაშქრობისთვის გამოსაყენებელი ჩანთები და სხვა). კარგი პრაქტიკა იქნება მსგავს საველე ინვენტარზე დატანილი იყოს შესაბამისი საინფორმაციო წარწერები ან დაცული

ტერიტორიების რუკა, სადაც მონიშნული იქნება ნარჩენების შესაგროვებელი ლოკაციები.

9.2 ნარჩენების შეგროვება და სეპარირების მეთოდები

როგორც ალტერნატივების ანალიზის პარაგრაფში აღინიშნა, მაჭახელას ეროვნული პარკის ფარგლებში შემოთავაზებულია ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების მეთოდების დანერგვა რამდენიმე ეტაპად. შემოთავაზებულია, რომ დაცული ტერიტორიების ფარგლებში სეპარირებული შეგროვების ღონისძიებები დაინერგოს 2 ეტაპად. ყოველი მომდევნო ეტაპი გულისხმობს ნარჩენების სეპარირების პროცესის გაუმჯობესებას. ეს ეტაპებია:

I. **ეტაპი** - ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების პრინციპების დანერგვა ადმინისტრაციული შენობის და ვიზიტორთა ცენტრის ტერიტორიაზე, რასაც ექნება სადემონსტრაციო, საგანმანათლებლო დანიშნულება. ამ ეტაპზე ნარჩენები დახარისხებული იქნება 2 კატეგორიად - სველი და მყარი ნარჩენები (2025-2026 წლიდან);

II. **ეტაპი** - ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების პრინციპების დანერგვა-გაუმჯობესება ადმინისტრაციული შენობის და ვიზიტორთა ცენტრის ტერიტორიაზე. ამ ეტაპზე არასახიფათო ნარჩენები დახარისხებული იქნება 4 ნაკადად: 1. ქაღალდი/მუყაო; 2. პალსტმასი/პოლიეთილენი; 3. ლითონის მცირე ზომის ნაწარმი; 4. ორგანული ნარჩენები; სახიფათო ნარჩენების დახარისხება მოხდეს 3 ნაკადად: 1. ნავთობპროდუქტების შემცველი ნარჩენები (ადმინისტრაციული შენობის ფარგლებში მხოლოდ მცირე მოცულობის სამღებრო ან სხვა მსგავსი სახის ჩატარების შემთხვევაში); 2. შერეული ბატარეები და 3. ლუმინესცენტური ან სხვა ვერცხლისწყლის შემცველი ნარჩენები (2030 წლიდან).

<u>ეკოტურისტულ ლოკაციებზე ვიზიტორების მიერ წარმოქმნილი საყოფაცხოვრებო ნარჩენები:</u> ეკოტურისტული ბილიკების და ლოკაციების ფარგლებში წინასწარი შეგროვება გათვალისწინებული არ არის. პრინციპით „გამოგაქვს ის რაც შეგაქვს“ შერეული ნარჩენები განთავსდება უახლოეს მუნიციპალურ კონტეინერებში.

<u>გარეშე წყაროების მიერ წარმოქმნილი ნარჩენები, რომელიც ვრცელდება დაცული ტერიტორიების საზღვრებში:</u> ნაწილობრივ შეგროვება ხდება რეინჯერების მიერ. შერეული ნარჩენები გატანილი და განთავსებული იქნება უახლოეს მუნიციპალურ კონტეინერებში.

9.2.1 მოთხოვნები ნარჩენების შეგროვების და გამოტანის პროცესში

მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია უზრუნველყოფს შესაბამისი ღონისძიებების გატარებას ნარჩენების ეფექტური შეგროვების და გამოტანის პროცესში:

- აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე მოხდება ნარჩენების წარმოქმნის მხრივ პრიორიტეტული ლოკაციების განსაზღვრა და ნარჩენების გამოტანის ეფექტური მარშრუტების შერჩევა;
- აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე მოხდება მუნიციპალუტეტების შესაბამის სამსახურებთან კომუნიკაცია პრიორიტეტულ ლოკაციებზე ნარჩენების შესაგროვებელი ურნების დამატება-განახლების მიზნით;
- აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე მოხდება ნარჩენების შესაგროვებელი საკუთარი ინვენტარის შეფასება და საჭიროების მიხედვით პრიორიტეტულ ლოკაციებზე ნარჩენების შესაგროვებელი ურნების დამატება-განახლება-წესრიგში მოყვანა;

- ვიზიტორთა ცენტრში დაინერგება მოკლე ტრეინინგების პრაქტიკა ტურისტული ჯგუფებისთვის, რომლის შინაარსი უნდა იყოს მათთვის ინფორმაციის მიწოდება შემდეგ საკითხებზე:
  - პრინციპის „გამოგაქვს ის რაც შეგაქვს“ აუცილებლობის შესახებ;
  - მუნიციპალური კონტეინერების ადგილმდებარეობების შესახებ;
  - სეპარირებული შეგროვების პრაქტიკის და მნიშვნელობის შესახებ.
- წელიწადში მინიმუმ ორჯერ (აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე და დასრულების შემდგომ) განხორციელდება დაცული ტერიტორიების მგრძნობიარე მონაკვეთების მასშტაბური დასუფთავება და ნარჩენების შეგროვება. დასუფთავების აქციაში ჩართული იქნებიან მოხალისეები (მოსწავლეები, სტუდენტები და სხვა);
- ადმინისტრაციულ შენობაში წარმოქმნილი მცირე რაოდენობით სახიფათო ნარჩენების შეგროვების პროცესში გათვალისწინებული იქნება შემდეგი საკითხები:
  - ნარჩენების შესაგროვებელი კონტეინერი განთავსდება დახურულ შენობაში, მაქსიმალურად იზოლირებულ ოთახში;
  - სახიფათო ნარჩენების შეფუთვა და კონტეინერი აღინიშნება შესაბამისი აღმნიშვნელი ნიშნით (ეტიკეტით);
  - აკრძალული იქნება ერთმანეთთან შეუთავსებელი ნარჩენების მოთავსება ერთსა და იმავე კონტეინერში;
  - აკრძალული იქნება ნარჩენების ხელით ჩაწნეხა;
  - ვიზიტორთა ცენტრის შენობაში გამჭირვალე სადემონსტრაციო ყუთის მოწყობის შემთხვევაში ნარჩენები განთავსებული იქნება სექციებად. აღნიშნულ ყუთში განთავსდება მხოლოდ შერეული ბატარეები და ხელსაწყოები. აკრძალური იქნება აღნიშნულ ყუთში ნავთობპროდუქტებით დაბინძურებული ნარჩენების, ლუმინესცენტური ნარჩენების ან სხვა ვერცხლისწყლის შემცველი ნარჩენების განთავსება.

9.3 ნარჩენების ტრანსპორტირების პირობები

როგორც ზემოთ აღინიშნა, სეპარირებულად შეგროვებული ნარჩენების ტრანსპორტირება შესაძლოა განხორციელდეს ორი გზით:

1. სეპარირებული ნარჩენების ტრანსპორტირება ნარჩენების მიღება-გადამუშავებაზე პასუხისმგებელი კონტრაქტორების მიერ;
2. სეპარირებული ნარჩენების ტრანსპორტირება საბოლოო განთავსების/აღდგენის ადგილებამდე საკუთარი ძალებით (საკუთარი სატრანსპორტო საშუალებებით).

ნარჩენების ტრანსპორტირების მეთოდი მნიშვნელოვნად დამოკიდებულია ნარჩენების გადამამუშავებელი ობიექტების ადგილმდებარეობაზე და მათ მოთხოვნებზე.

მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია, ნარჩენების საკუთარი ძალებით ტრანსპორტირების პროცესში გაატარებს შესაბამის ღონისძიებებს, მათ შორის:

- ნარჩენების ტრანსპორტირებისათვის განკუთვნილი ავტოსატრანსპორტო საშუალება იქნება ტექნიკურად გამართული. მისი აღჭურვილობა და კომპლექტაცია უნდა შეესაბამებოდეს გადასატანი ნარჩენების სახეობას. გამორიცხული უნდა იყოს ნარჩენების ქარით გაფანტვა ან ნალექების ნარჩენებზე ზემოქმედება;
- სახიფათო ნარჩენების ტრანსპორტირებისათვის განკუთვნილი ავტოსატრანსპორტო საშუალებას ექნებათ შესაბამისი აღმნიშვნელი ნიშანი;
- თავიდან იქნება აცილებული ერთმანეთთან შეუთავსებელი ნარჩენების ტრანსპორტირება;
- ნარჩენების გადამზიდველი ვალდებულია სახიფათო ნარჩენების ტრანსპორტირების განხორციელებამდე მიიღოს ნარჩენების ტრანსპორტირებისათვის სატრანსპორტო

საშუალების დაშვების მოწმობა, ხოლო სატრანსპორტო საშუალების მძღოლი ვალდებულია სახიფათო ნარჩენების ტრანსპორტირებისას თან იქონიოს აღნიშნული მოწმობა;

- სახიფათო ნარჩენების გადამზიდველი ვალდებულია, სახიფათო ნარჩენების ტრანსპორტირებისას თან იქონიოს სახიფათო ნარჩენების საინფორმაციო ფურცელი და სახიფათო ნარჩენების ტრანსპორტირების ფორმა (სახიფათო ნარჩენების შეგროვებისა და დამუშავების სპეციალური მოთხოვნების შესახებ ტექნიკური რეგლამენტის შესაბამისად).

9.4 ნარჩენების საბოლოო განთავსება ან აღდგენა

ნარჩენების მართვის პროცესის ბოლო ეტაპს მათი განთავსება (D) ან აღდგენა (R) წარმოადგენს. განსახილველ დაცულ ტერიტორიებზე წარმოქმნილი ნარჩენების მართვის პროცესში შემოთავაზებულია ნარჩენების განთავსების ღონისძიება. საწყის ეტაპზე უმეტესი სახეობის ნარჩენისთვის პრიორიტეტულად ჩაითვალა განთავსების ოპერაციები, რომ მოკლე პერიოდში მოხდეს არსებული პრობლემების გამოსწორება - დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ნარჩენების უსისტემო გავრცელების მაქსიმალური პრევენცია. შემდგომ ეტაპებზე, პრიორიტეტი ენიჭება აღდგენის ღონისძიებებს, რაც საუკეთესო გარემოსდაცვითი პრაქტიკაა. მნიშვნელოვანია, რომ აღდგენის ღონისძიებების პრიორიტეტიზაცია ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების პრაქტიკის დანერგვა-გაუმჯობესების პარალელურად მოხდეს.

ცხრილში 9.4.1. წარმოდგენილია ინფორმაცია ნარჩენების საბოლოო განთავსება-აღდგენის შემოთავაზებული ღონისძიებების შესახებ, ნარჩენების სხეობების მიხედვით.

ცხრილი 9.4.1. მაჭახელას დაცული ტერიტორიების ფარგლებში წარმოქმნილი ნარჩენების განთავსების და აღდგენის ღონისძიებები

ნარჩენის კოდი	ნარჩენის დასახელება	სახიფათო (დიახ/არა)	სახიფათოობის მახასიათებელი	განთავსების/აღდგენის ოპერაციები	
				განთავსების/აღდგენის კოდი	განმარტება/სავარაუდო კონტრაქტორი კომპანია
20 01 01	ქაღალდი და მუყაო	არა	-	R 5	გადაეცემა კონტრაქტორს შემდგომი აღდგენის მიზნით/ შპს „RONI“
20 01 02	მინა	არა	-	D 1, პერსპექტივაში R 5	მუნიციპალური სამსახურების მიერ ტრანსპორტირდება და განთავსდება საყოფაცხოვრებო ნარჩენების პოლიგონზე. პერსპექტივაში გადაეცემა კონტრაქტორს შემდგომი აღდგენის მიზნით
20 01 03	მცირე ზომის პლასტმასის ნარჩენი	არა	-	R 5	გადაეცემა კონტრაქტორს შემდგომი აღდგენის მიზნით/ შპს „ზუგო“, შპს „გიო-10“, შპს „როიალ პლასტიკი“, შპს „ბათუმის მილი“.
20 01 05	მცირე ზომის ლითონის ნაწარმი	არა	-	R 4	გადაეცემა კონტრაქტორს შემდგომი აღდგენის მიზნით/ შპს „ჯითიეი ჯგუფი“, შპს „ჯეო სტილი“ ან ჯართის მიმღები პუნქტები
20 01 08	სამზარეულოს ორგანული ნარჩენები	არა	-	R 3	გადაეცემა კონტრაქტორს შემდგომი აღდგენის მიზნით
20 01 32	მედიკამენტები	არა	-	D 1	მუნიციპალური სამსახურების მიერ ტრანსპორტირდება და განთავსდება საყოფაცხოვრებო ნარჩენების პოლიგონზე
20 03 01	შერეული მუნიციპალური ნარჩენები	არა	-	D 1	მუნიციპალური სამსახურების მიერ ტრანსპორტირდება და განთავსდება საყოფაცხოვრებო ნარჩენების პოლიგონზე
20 01 27*	საღებავები, მელნები, წებოვანი და რეზინის, რომლების შეიცავს საშიში ქიმიურ ნივთიერებებს;	დიახ	H 5	D 10 ან R 9	გადაეცემა სახიფათო ნარჩენების მართვაზე შესაბამისი ნებართვის მქონე კონტრაქტორს, რომელიც უზრუნველყოფს: • ნარჩენის ინსინერაციას /შპს „მედიკალ ტექნოლოჯი“

					ან • ნარჩენის აღდგენას/შპს „სანიტარი“
20 01 33*	20 01 33* - შერეული ბატარეები და აკუმულატორები	დიახ	H 5	R 4	გადაეცემა სახიფათო ნარჩენების მართვაზე შესაბამისი ნებართვის მქონე კონტრაქტორს, რომელიც უზრუნველყოფს აღდგენას /შპს „იგატუ“
20 01 35*	წუნდებული ხელსაწყოები	დიახ	H 4, H 5	R 4	გადაეცემა სახიფათო ნარჩენების მართვაზე შესაბამისი ნებართვის მქონე კონტრაქტორს, რომელიც უზრუნველყოფს აღდგენას /შპს „იგატუ“
15 02 02*	ნავთობპროდუქტებით დაბინძურებული ქსოვილები (საწმენდი ნაჭრები და დამცავი ტანისამოსი)	დიახ	H 15	D 10	გადაეცემა სახიფათო ნარჩენების მართვაზე შესაბამისი ნებართვის მქონე კონტრაქტორს, რომელიც უზრუნველყოფს ნარჩენის ინსინერაციას / /შპს „მედიკალ ტექნოლოჯი“, შპს „სანიტარი“
17 09 03*	სამშენებლო და ნგრევის შედეგად მიღებული ნარჩენები (მათ შორის შერეული ნარჩენები), რომლებიც შეიცავს სახიფათო ნივთიერებებს;	დიახ	H 5, H 7	D 10 (პერსპექტივაში - D 1)	გადაეცემა სახიფათო ნარჩენების მართვაზე შესაბამისი ნებართვის მქონე ორგანიზაციას, რომელიც უზრუნველყოფს ნარჩენის ინსინერაციას. პერსპექტივაში, ქვეყანაში სახიფათო ნარჩენების პოლიგონის მოწყობის შემთხვევაში ექვემდებარება ნაგავსაყრელზე განთავსებას. ***(ნარჩენის საბოლოო განთავსება-აღდგენის ვალდებულება ეკისრება კონტრაქტორს)***
17 09 04	შერეული სამშენებლო და ნგრევის შედეგად მიღებული ნარჩენები	არა	-	D 1	რეგიონში მოქმედ სამშენებლო ნარჩენების ნაგავსაყრელზე. ***(ნარჩენის საბოლოო განთავსება-აღდგენის ვალდებულება ეკისრება კონტრაქტორს)***

- შპს „RONI“ - გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების დამტკიცების ბრძანების №247/ს (08.08.2022);
- შპს „ზუგო“ –გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების დამტკიცების ბრძანების №2-64 (22.01.2019);
- შპს „გიო-10“ – გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების დამტკიცების ბრძანების №2-1034 (07.07.2021);
- შპს „როიალ პლასტიკი“ – გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების დამტკიცების ბრძანების №2-59 (31.01.2022);
- შპს „ბათუმის მილი“ - გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების დამტკიცების ბრძანების №699/ს (08.12.2023);
- შპს „ჯითიეი ჯგუფი“ – გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების დამტკიცების ბრძანების №2-1117 (21.11.2019);
- შპს „ჯეო სტილი“ - გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების დამტკიცების ბრძანების №2-50 (21.01.2020);
- შპს „მედიკალ ტექნოლოჯი“ - გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების დამტკიცების ბრძანების №2-714 (26.07.2019) და №2-1261 (31.12.2020);
- შპს „იგატუ“ - გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების დამტკიცების ბრძანების №2-983 (05.12.2018);
- შპს „სანიტარი“ - გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების დამტკიცების ბრძანების №2-153 (20.02.2020) და №2-351 (16.05.2018).

9.5 მოთხოვნები კონტეინერების შერჩევასა და განთავსებასთან დაკავშირებით

როგორც ზემოთ აღინიშნა, ერთ-ერთ მთავარ გამოწვევას წარმოადგენს განსახილველი დაცული ტერიტორიების საზღვრების მომიჯნავედ მუნიციპალური კონტეინერების არასაკმარისი რაოდენობა ან არასათანადო ადგილმდებარეობა. ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტის შესაბამის სამსახურებთან მჭიდრო კომუნიკაციის გზით საჭიროა მუნიციპალური კონტეინერების განთავსების ადგილების სათანადო შერჩევა-კორექტირება. ამავე დროს დაცული ტერიტორიების საზღვრებთან განსათავსებელი კონტეინერები, ადგილმდებარეობის მგრძნობიარობიდან გამომდინარე ბიომრავალფეროვნების უსაფრთხოების დამატებით კრიტერიუმებს უნდა აკმაყოფილებდეს.

სიტუაციური ანალიზის მიხედვით მუნიციპალური კონტეინერების განახლება-დამატების საჭიროება დგას შემდეგ ლოკაციებზე (იხ. ცხრილი 9.5.1.)

ცხრილი 9.5.1. ლოკაციები, სადაც საჭიროა მუნიციპალური კონტეინერების განახლება-დამატება[3]

№	ლოკაციის დასახელება	მიახლოებითი კოორდინატები		აქტივობა	პასუხისმგებელი
		X	Y		
1.	აჭარისაღმართი	733483	4599895	საჭიროებს განახლებას და კონტეინერების დამატებას	ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტის მერია
2.	ცხემლარა	735332	4599242	საჭიროებს განახლებას და კონტეინერების დამატებას	ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტის მერია
3.	ჩხუტუნეთი	737720	4598340	საჭიროებს განახლებას და კონტეინერების დამატებას	ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტის მერია
4.	სინდიეთი, მაჭახელას ხეობის შემოსასვლელი, თოფის მონუმენტის მიმდებარე ტერიტორია			საჭიროებს კონტეინერის დამატებას	ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტის მერია

კონტეინერების შერჩევა და განთავსება უნდა განხორციელდეს შემდეგი კრიტერიუმების გათვალისწინებით:

მუნიციპალური კონტეინერები შერეული საყოფაცხოვრებო ნარჩენების შეგროვების მიზნით:

- მუნიციპალური კონტეინერები უნდა იყოს სტანდარტული დიზაინის და გამძლე - მიზანშეწონილია ყველგან ერთი სტანდარტული დიზაინის კონტეინერების დადგმა;
- კონტეინერი უნდა შეესაბამებოდეს ნარჩენების შემგროვებელი ავტომანქანის ჩატვირთვის მექანიზმს;
- კონტეინერები განთავსებული უნდა იყოს აქტიური სარგებლობის უბნებთან მაქსიმალურად ახლოს (განსაკუთრებით ეროვნული პარკის შესასვლელებთან), ვიზიტორებისთვის ხელმისაწვდომ ტერიტორიებზე. ამასთანავე კონტეინერები ორგანულად უნდა ერწყმოდეს გარემოს და არ უნდა არღვევდეს ესთეტიურ ხედს;
- კონტეინერების განთავსება უნდა მოხდეს სწორი რელიეფის პირობებში, მცენარეული საფარისგან მაქსიმალურად თავისუფალ უბანზე;

[3] სიტუაციური ანალიზი განხორციელდა არააქტიურ ტურისტულ სეზონზე. ცხრილში წარმოდგენილი ინფორმაცია შესაძლებელია დაკორექტირდეს ტურისტული სეზონის დაწყებამდე ადმინისტრაციის მიერ სიტუაციური ანალიზის საფუძველზე, რაც დამატებით განხულილი უნდა იყოს მუნიციპალურ სამსახურებთან

- კონტეინერების მაქსიმალურად დაცული უნდა იყოს გარეშე ფაქტორებისგან (მათ შორის ამინდის გავლენისგან);
- დაცული ტერიტორიების სიახლოვეს განთავსებული კონტეინერების ტექნიკური მდგომარეობა, ასევე მათი რაოდენობა უნდა მოწმდებოდეს წელიწადში ორჯერ, აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე და დასრულების შემდგომ.

ადმინისტრაციის კონტეინერები სეპარირებული ნარჩენების შეგროვების მიზნით:

- კონტეინერების განთავსება ვიზიტორებისთვის (მათ შორის ბავშვებისთვის) ხელმისაწვდომ ადგილებში;
- კონტეინერები კარგად უნდა იყოს ეტიკეტირებული (ნათლად უნდა იყოს მითითებული რა ტიპის ნარჩენების განთავსება უნდა მოხდეს კონკრეტულ კონტეინერში), კონტეინერში ნარჩენების სათანადო ფრაქციის სწორედ განთავსების პროცესის ხელშეწყობის მიზნით;
- კონტეინერების განთავსება და დიზაინი არ უნდა არღვევდეს ადგილმდებარეობის ვიზუალურ-ლანდშაფტურ გარემოს;
- კონტეინერების მაქსიმალურად დაცული უნდა იყოს გარეშე ფაქტორებისგან (მათ შორის ამინდის და ცხოველების გავლენისგან). ამავე დროს კონტეინერების დიზაინი მისი ადვილად დაცლის საშუალებას უნდა იძლეოდეს;
- კონტეინერების ტექნიკური მდგომარეობა, ასევე მათი რაოდენობა უნდა მოწმდებოდეს მინიმუმ წელიწადში ორჯერ, აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე და დასრულების შემდგომ.

მუნიციპალური კონტეინერების და დაცული ტერიტორიების ფარგლებში გათვალისწინებული სეპარირებული ნარჩენების შესაგროვებელი კონტეინერების მაგალითები იხ. სურათებზე 9.5.1.

სურათები 9.5.1. ნარჩენების შესაგროვებელი კონტეინერების მაგალითები

მუნიციპალური კონტეინერები:

სეპარირებული შეგროვების კონტეინერები:

9.6 საინფორმაციო ნიშნები

დღეისათვის ერთ-ერთ გამოწვევას საინფორმაციო ნიშნების ნაკლებობა წარმოადგენს. ეფექტიანად ბრენდირებული და ოპტიმალურ ადგილებზე განთავსებული საინფორმაციო ნიშნები დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ნარჩენების უსისტემო გავრცელების პრევენციის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ბერკეტია.

საინფორმაციო ნიშნების განთავსება-განახლების პროცესში ძირითად სამიზნე ობიექტებს წარმოადგენს:

- დაცული ტერიტორიების საზღვრისპირა დასახლებების მაცხოვრებლები;
- ვიზიტორები.

მაქსიმალური ეფექტის მისაღწევად მნიშვნელოვანია, რომ საინფორმაციო ნიშნების ბრენდირება და განთავსება შესაბამის სამიზნე ობიექტებზე იყოს აქცენტირებული. ცხრილში 9.6.1. წარმოდგენილია ინფორმაცია დაცული ტერიტორიების საზღვრებში და საზღვრისპირა ადგილებში საინფორმაციო ნიშნების ეფექტური განაწილების შესახებ.

ცხრილი 9.6.1.

ადგილმდებარეობა	საინფორმაციო ნიშნების შინაარსი
დაცული ტერიტორიების საზღვრისპირა და საზღვრებში არსებული სოფლები	მითითება დაცულ ტერიტორიებში მოქცევის წესებზე, ასევე ნარჩენებით გარემოს დაბინძურებაზე ქვეყანაში მოქმედ საკანონმდებლო სანქციებზე. ნიშნები საჭიროებისამებრ წარმოდგენილი იყოს ასევე უცხოურ ენაზე

ვიზიტორთა ცენტრი	• მითითება დაცულ ტერიტორიებში მოქცევის წესებზე, ასევე ნარჩენებით გარემოს დაბინძურებაზე ქვეყანაში მოქმედ საკანონმდებლო სანქციებზე; • საინფორმაციო ნიშნები ნარჩენების სეპარირებულ შეგროვებასთან დაკავშირებით; • ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების უბანზე საინფორმაციო დაფის განთავსება, სადაც მოცემული იქნება: ○ დაცული ტერიტორიების რუკა, ნარჩენების შესაგროვებელი კონტეინერების დატანით; ○ საინფორმაციო დაფა ნარჩენების დაშლის პერიოდების შესახებ (მაგალითი იხ. სურათზე 9.6.1.).; მითითება
ტურისტულად აქტიური ლოკაციები, მათ შორის: დაცული ტერიტორიების შესასვლელები, ღამის გასათევი ადგილები, საპიკნიკე და საბანაკე ტერიტორიები და სხვა.	• მითითება დაცულ ტერიტორიებში მოქცევის წესებზე, ასევე ნარჩენებით გარემოს დაბინძურებაზე ქვეყანაში მოქმედ საკანონმდებლო სანქციებზე; • მითითება აღნიშნულ ლოკაციასთან არსებულ უახლოეს მუნიციპალურ კონტეინერებთან დაკავშირებით; • საინფორმაციო ნიშნები ნარჩენების სეპარირებულ შეგროვებასთან დაკავშირებით; • მითითება „გამოგაქვს ის რაც შეგაქვს“ პრინციპთან დაკავშირებით; • კარგი პრაქტიკაა ცალკეულ ლოკაციებზე კარიკატურების, სახალისო ლექსების და ფრაზების განთავსება (მაგალითები იხ. სურათებზე 9.6.2.).

გარდა ამისა, სეპარირებული ნარჩენების შეგროვების კონტეინერებს უნდა ჰქონდეთ სათანადო აღნიშვნა და წარწერა მასში განსათავსებელი ნარჩენების სახეობებთან დაკავშირფებით.

სურათი 9.6.1. საინფორმაციო დაფის მაგალითი ნარჩენების დაშლის პერიოდების შესახებ

სურათები 8.6.2. ნიშნებზე კარიკატურების და სახალისო ლექსების ასახვა

9.7 კომპოსტირება

კომპოსტირება ეს არის ბიოლოგიური პროცესი, რომელიც მიმდინარეობს ორგანული ნარჩენების, მიკროორგანიზმების, ტენისა და ჟანგბადის ურთიერთზემოქმედების შედეგად და რომლის საშუალებითაც მყარი ორგანული ნარჩენები გარდაიქმნება ჰუმუსის მსგავს პროდუქტად – კომპოსტად, რომელიც შავი, ფხვიერი მიწის სუნის მქონე ორგანულ მასას წარმოადგენს.

განსახილველ დაცულ ტერიტორიებზე კომპოსტირების პროცესი ვერ დაიგეგმება ტერიტორიის სპეციფიკიდან გამომდინარე.

9.8 ეკოგანათლება და ცნობიერების ამაღლების პროგრამები

მაჭახელას ეროვნული პარკის ტერიტორიებზე ნარჩენების მართვის პროცესის მნიშვნელოვანი შემადგენელი კომპონენტი უნდა იყოს მომსახურე პერსონალის, ვიზიტორების და მიმდებარე მოსახლეობის განათლება და ინფორმირებულობის მაღალი დონის უზრუნველყოფა. ცნობიერების ამაღლების და საგანმანათლებო პროგრამამ უნდა მოიცვას შემდეგი საკითხები:

- ადმინისტრაციის თანამშრომლების შესაძლებლობების გაძლიერება ნარჩენების მართვის საკითხებზე, მიწანმიმართული სწავლებების და განხილვის გზით. ამ თვალსაზრისით რეკომენდირებულია, რომ ადმინისტრაციის მინიმუმ ერთ თანამშრომელს გავლილი ჰქონდეს შესაბამისი ტრეინინგი ნარჩენების მართვის სფეროში და ფლობდეს შესაბამის სერთიფიკატს. ტრეინინგების ფარგლებში უნდა მიიღონ ცოდნა შემდეგ საკითხებზე:
    - ნარჩენების ტიპების/სახეობების შესახებ;
    - ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებულ საკანონმდებლო მოთხოვნების შესახებ;
    - ნარჩენების მართვის ეროვნული სამოქმედო გეგმის შესახებ;
    - მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმის შესახებ;
    - სახიფათო და არასახიფათო ნარჩენების მართვის პროცესის საკანონმდებლო მოთოვნების შესახებ და ა.შ.

  კოდექსის მოთხოვნების შესაბამისად, აღნიშნული პერსონალის ძირითადი მოვალეობები უნდა იყოს:
    - ნარჩენების მართვის გეგმის განახლება-კორექტირების საჭიროების დადგენა;
    - ნარჩენების მართვის გეგმის განხორციელების ორგანიზება;

- ნარჩენების მართვის სფეროში საქართველოს კანონმდებლობის მოთხოვნების შესრულებაზე შიდა კონტროლის განხორციელება.

- ვიზიტორების ინფორმირება ნარჩენების მართვის საკითხებზე დაცული ტერიტორიების დათვალიერებამდე. მათთვის საინფორმაციო ბროშურების დარიგება, სადაც მითითებული იქნება ნარჩენების გამოსატანი მარშრუტები და მუნიციპალური კონტეინერების ადგილმდებარეობა);
- ვიზიტორების ჩართვა პარკის ტერიტორიაზე დანერგილი ნარჩენების მართვის პროცესის სხვადასხვა ეტაპებზე;
- დაცულ ტერიტორიებზე საგანმანათლებლო სპეციალური ტურების ორგანიზება თემების, სკოლების და მოსახლეობისათვის (წელიწადში მინიმუმ ერთხელ), ძირითად სამიზნე ობიექტებს წარმოადგენს შემდეგი დასახლებული პუნქტები: ზედა ჩხუტუნეთი, ქვედა ჩხუტუნეთი, ქოქოლეთი, აჭარისაღმართი, სინდიეთი, სკურდიდი, ქედქედი, შუშანეთი, ცხემლარა;
- აქტიური ეკოტურისტული სეზონის დაწყებამდე დაბინძურების მაღალი რისკების მქონე ლოკაციების სიახლოვეს არსებულ დასახლებებში, საგანმანათლებლო დაწესებულებებში, კერძო ობიექტებში (მათ შორის საზოგადოებრივი კვების ობიექტები და სხვა) შესაბამისი საინფორმაციო ბროშურების დარიგება;
- ნარჩენების მართვის საკითხებთან დაკავშირებული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა, როგორც მაჭახელას ეროვნული პარკის, ასევე დაცული ტერიტორიების სააგენტოს ვებ-გვერდებზე;
- დასუფთავების აქციების ორგანიზება, ფართო საზოგადოების წარმომადგენლების, მოხალისეების მონაწილეობით, აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე და დასრულების შემდგომ. დასუფთავების აქციების ძირითად სამიზნე ლოკაციებს ზემოთ აღნიშნული, დაბინძურების მაღალი რისკის მქონე უბნები წარმოადგენს.

9.9 მუნიციპალიტეტებთან თანამშრომლობა ნარჩენების მართვის პროცესში

ნარჩენების მართვის პროცესში მუნიციპალიტეტებთან თანამშრომლობას განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს. მათ შორის მნიშვნელოვანია კოორდინაცია მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვებისა და განთავსების პროგრამებთან. ნარჩენების მართვის პროცესში მუნიციპალიტეტთან თანამშრომლობა მოიცავს შემდეგ საკითხებს:

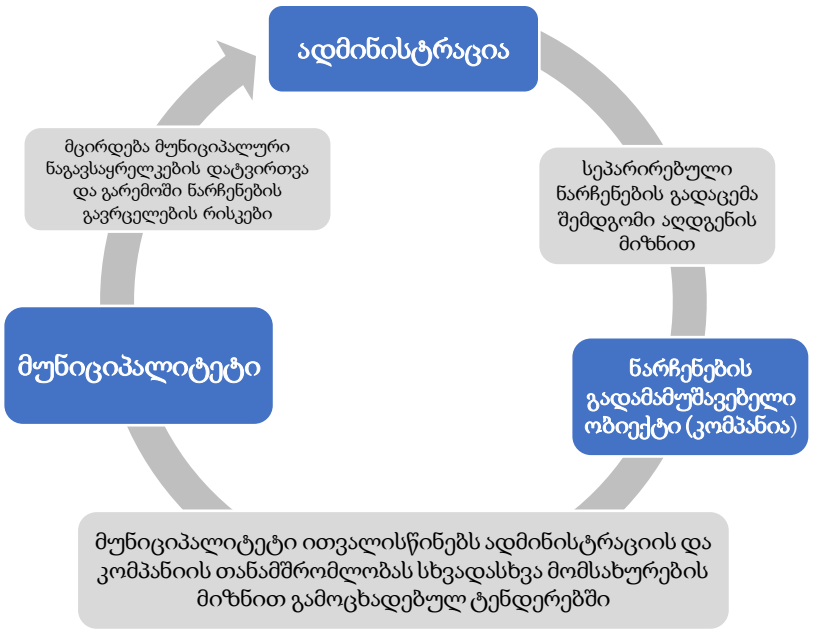
- **მონაწილეობა მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავება-განახლების პროცესში:** ადმინისტრაციამ უნდა შეიტანოს თავისი წვლილი ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტის ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავებაში. მნიშვნელოვანია, რომ წინამდებარე ნარჩენების მართვის გეგმა ინტეგრირებული იყოს მუნიციპალურ პროგრამებში. განსაკუთრებულ ყურადღებას საჭიროებს შემდეგი საკითხები:
  - პრობლემის გადაჭრის გზების მოძიება დაცული ტერიტორიების მომიჯნავე იმ დასახლებულ პუნქტებისთვის, სადაც არ ხორციელდება ან არასაკმარისი სიხშირით ხორციელდება მუნიციპალური მომსახურება. შესაძლებელია შეთავაზებული იყოს ფინანსური თანამონაწილეობა ან საკუთარი რესურსების (ადამიანური და სატრანსპორტო) გაზიარების პრაქტიკა, დაბინძურების მაღალი რისკის სოფლებში საყოფაცხოვრებო ნარჩენების კონტეინერების მოწყობის და ნარჩენების პერიოდული გამოტანის მიზნით. აღსანიშნავია, რომ ნარჩენების თვეში 1-ჯერ გამოტანის პრაქტიკის დანერგვაც მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს პრობლემის მოგვარებას;
  - ჩართულობა დაცული ტერიტორიების მომიჯნავე სოფლებში მუნიციპალური კონტეინერების ოპტიმალური რაოდენობების, განლაგების და დაცლის სიხშირის განსაზღვრის პროცესში. ამ პროცესში მნიშვნელოვანია, რომ გათვალისწინებული იყოს ვიზიტორების რაოდენობა და გადაადგილების ძირითადი მარშრუტები სეზონურ ჭრილში;

- ჩართულობა დაცული ტერიტორიების მომიჯნავე სოფლებში მუნიციპალური კონტეინერების ოპტიმალური დიზაინის შერჩევის პროცესში. გარეშე ფაქტორების ზემოქმედების და ნარჩენების უსისტემო გავრცელების პრევენციის მიზნით, ზოგიერთ უბანზე შესაძლებელია საჭირო იყოს დამატებითი უსაფრთხოების ზომების მიღება;
- ჩართულობა მუნიციპალური კონტეინერების განტვირთვის პერიოდულობის განსაზღვრის პროცესში. გათვალისწინებული უნდა იყოს ვიზიტორების გადაადგილების ძირითადი მარშრუტები და ტურისტული სეზონურობა;

- **კოორდინაცია ეკოგანათლების და ცნობიერების ამაღლების პროგრამების ფარგლებში:** ადმინისტრაციასა და მუნიციპალიტეტებს შორის შესაძლებელია უზრუნველყოფილ იქნას მკაფიო შეხების წერტილები ეკოგანათლების და ცნობიერების ამაღლების პროგრამების ფარლებში. შესაძლებელია დაიგეგმოს და განხორციელდეს ერთობლივი საგანმანათლებლო ტრეინინგები დაცული ტერიტორიების მომიჯნავედ არსებულ საგანმანათლებლო დაწესებულებებში. ხელი შეეწყოს შესაბამისი ბროშურების გავრცელებას. ასევე მნიშვნელოვანია მჭიდრო კოორდინაცია და თანამშრომლობა პერიოდული დასუფთავების აქციების ფარგლებში.
- **კოორდინაცია ნარჩენების აღდგენის პროცესში.** პერსპექტივაში შესაძლებელია შეიკრას ძალზედ სასარგებლო და ეფექტური ჯაჭვი ადმინისტრაციას, მუნიციპალიტეტებსა და რეგიონში მოქმედ ნარჩენების გადამამუშავებელ ობიექტებს შორის. ასეთი ობიექტების მხარდაჭერისათვის საჭიროა ეფექტური კომუნიკაცია შესაბამის მუნიციპალურ სამსახურებთან.

თანამშრომლობის მიახლოებითი მაგალითი მოცემულია დიაგრამაზე 9.9.1.

დიაგრამა 9.9.1.

9.10 ადამიანური და ტექნიკური რესურსი

ადგილზე ჩატარებული სიტუაციური ანალიზის მიხედვით (მათ შორის ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის თანამშრომლების გამოკითხვის შედეგებით) დღეისათვის - ადამიანური რესურსების და ტექნიკური აღჭურვილობის განსაკუთრებული ნაკლებობა არ აღინიშნება. არსებული ადამიანური რესურსები, ასევე როგორც სატრანსპორტო საშუალებები აქმაყოფილებენ მოთხოვნებს.

თუმცა შემდგომში, ნარჩენების სეპარირებული შეგროვების საჭირო იქნება მინიმუმ 1 პერსონალის დამატება, რომლის ძირითადი კომპეტენცია ნარჩენების მართვის პროცესით შემოიფარგლება. ასევე საჭირო იქნება შესაბამისი ტექნიკური მონაცემების მქონე სატრანსპორტო საშუალების გამოყოფა, რომელიც მოემსახურება ნარჩენების გამოტანას ეკოტურისტული ლოკაციების შეგროვების პუნქტებიდან, ასევე როგორც პერიოდული დასუფთავების აქციების ფარგლებში შეგროვებული ნარჩენების გატანას.

10 ნარჩენების მართვის სამოქმედო გეგმა

მიზანი	ამოცანა	აქტივობა	განხორციელების პერიოდი, წელი	პასუხისმგებელი	მიახლოებითი ხარჯები		დაფინანსების წყარო	აქტივობის ინდიკატორი
					ერთჯერადი ხარჯი, ლ	ხარჯი, ლ/წელ		
დაცულ ტერიტორიაზე ნარჩენების მართვის ისეთი მექანიზმის დანერგვა, რომელიც უზრუნველყოფს დაცულ ტერიტორიაზე ნარჩენების წარმოქმნის შემცირებას, მათ უსაფრთხოდ შეგროვებასა და საბოლოო განთავსებას.	1. დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ნარჩენების პრევენციის და შემცირების ეფექტური ღონისძიებების დანერგვა	1.1. კონტრაქტორების/ ინვესტორების კონტროლი, მათ ინდივიდუალურ ნარჩენების მართვის გეგმებში შემდეგი საკითხების გათვალისწინების მიზნით. საკითხი ასახული უნდა იყოს მათთან გაფორმებულ ხელშეკრულებებში	ხელშეკრულების გაფორმების ან განახლების პროცესში	მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია	-	-	-	ინდივიდუალურ ნარჩენების მართვის გეგმები მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად შეთანხმებული უნდა იყოს სამინისტროსთან
		1.2. ვიზიტორთა ცენტრში და ეკოტურისტული თვალსაზრისით სხვა აქტიურ ლოკაციებზე სხვადასხვა სახის ფასიანი მრავალჯერადი გამოყენების ინვენტარის შეთავაზება	2025	მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია	-	1000 (შესაძლებელია ფინანსური სარგებელი)	ადმინისტრაცია	-
		1.3. ადგილობრივი და ცენტრალიზებული შესყიდვების განხორციელება ე.წ. „მწვანე შესყიდვების“ პრინციპით (იხ. პარაგრაფი 8.1.).	2025	სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო				ადმინისტრაციის ფარგლებში წარმოქმნილი ნარჩენების შემცირებული წილი იქნება ინდიკატორი
	2. ნარჩენების შეგროვების ეფექტიანი ღონისძიებების დანერგვა	2.1. ეფექტიანი კომუნიკაცია ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტთან, მათ შორის	მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავება-განახლების	მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია	-	-	-	მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმებში გათვალისწინებულია მაჭახელას ეროვნული

		მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავების პროცესში.	პროცესში					პარკის ნარჩენების მართვის გეგმის ძირითადი პრინციპები
		2.2. მუნიციპალური კონტეინერების განახლება. ოპტიმალური განლაგება. მათ შორის ნარჩენების შეგროვების დანერგვა მაჭახელას ეროვნული პარკის მომიჯნავე სოფლებში	უნდა გადაწყდეს მუნიციპალიტეტთან კონსულტაციების საფუძველზე	ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტის მერია	-	-	-	დაცული ტერიტორიების მომიჯნავე დასახლებულ პუნქტებთან ნარჩენების უსისტემო გავრცელების ფაქტების შემცირება
		2.3. ადმინისტრაციის შენობასთან სეპარირებული შეგროვების პრაქტიკის დანერგვის მიზნით კონტეინერების და საინფორმაციო ნიშნების განახლება	2025-2026	მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია	5000	500	ადმინისტრაცია / დონორი ორგანიზაციები	ადმინისტრაციული შენობის ფარგლებში ნარჩენების შეგროვება ხდება ნაკადების მიხედვით
		2.6. ნარჩენების წარმოქმნის მხრივ პრიორიტეტული ლოკაციების განსაზღვრა და ნარჩენების გამოტანის ეფექტური მარშრუტების შერჩევა;	2025 წლიდან აქტიური სეზონების დაწყებამდე	მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია	-	-	-	-
		2.7. მუნიციპალუტეტების შესაბამის სამსახურებთან კომუნიკაცია პრიორიტეტულ ლოკაციებზე ნარჩენების შესაგროვებელი	2025 წლიდან აქტიური სეზონების დაწყებამდე	მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია მუნიციპალიტეტის ჩართულობით	-	-	-	-

		ურნების დამატება-განახლების მიზნით;						
		2.8. ნარჩენების შესაგროვებელი საკუთარი ინვენტარის შეფასება და საჭიროების მიხედვით პრიორიტეტულ ლოკაციებზე ნარჩენების შესაგროვებელი ურნების დამატება-განახლება-წესრიგში მოყვანა;	2025 წლიდან აქტიური სეზონების დაწყებამდე	მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია	-	500	-	-
		2.9. ვიზიტორთა ცენტრში დაინერგება მოკლე ტრეინინგების პრაქტიკა ტურისტული ჯგუფებისთვის, რომლის შინაარსი უნდა იყოს მათთვის ინფორმაციის მიწოდება შემდეგ საკითხებზე: პრინციპის „გამოგაქვს ის რაც შეგაქვს“ აუცილებლობის შესახებ; მუნიციპალური კონტეინერების ადგილმდებარეობების შესახებ; სეპარირებული შეგროვების პრაქტიკის და მნიშვნელობის შესახებ.	2025	მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია	-	-	-	-
		2.10. დაცული ტერიტორიების	წელიწადში ორჯერ (აქტიური	მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია	-	2000	ადმინისტრაცია	დაცული ტერიტორიების

		მგრძნობიარე მონაკვეთების და ასევე მიმდებარე ტერიტორიების მასშტაბური დასუფთავება და ნარჩენების შეგროვება. დასუფთავების აქციაში ჩართული იქნებიან მოხალისეები (მოსწავლეები, სტუდენტები და სხვა);	ტურისტული სეზონის დაწყებამდე და დასრულების შემდგომ)	მუნიციპალიტეტების ჩართულობით				ფარგლებში ნარჩენების გავრცელების შემცირება
		2.11. სახიფათო ნარჩენების განცალკევებით შეგროვების პროცესის დანერგვა	2025	მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია	-	-	ადმინისტრაცია /დონორი ორგანიზაციები	-
	3. სეპარირებული ნარჩენების საბოლოო განთავსება-აღდგენის ღონისძიებების გატარება საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის შესაბამისად	3.1. კონტრაქტორების მოძიება და მათთან ხელშეკრულებების გაფორმება სეპარირებული ნარჩენების გატანა-აღდგენასთან დაკავშირებით	2025	სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტო		დამოკიდებულია კონტრაქტორი კომპანიის მოთხოვნებზე (შესაძლებელია ფინანსური სარგებელი)	ადმინისტრაცია	-
ვიზიტორების და საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება.	4. ეკოგანათლება და ცნობიერების ამაღლების ღონისძიებები ნარჩენების მართვის საკითხებზე	4.1. პარკის თანამშრომლების შესაძლებლობების გაძლიერება ტრეინინგის გზით - ადმინისტრაციის მინიმუმ ერთ თანამშრომელს გავლილი ჰქონდეს შესაბამისი ტრეინინგი ნარჩენების მართვის	2025	მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია	1500	-	-	ადმინისტრაციის მინიმუმ ერთი თანამშრომელი ფლობსგარემოსდაცვითი მმართველის სერთიფიკატს

		სფეროში და ფლობდეს შესაბამის სერთიფიკატს						
		4.2. ვიზიტორების ინფორმირება ნარჩენების მართვის საკითხებზე დაცული ტერიტორიების დათვალიერებამდე.	2025	მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია	-	-	-	-
		4.3. დაცულ ტერიტორიებზე საგანმანათლებლო სპეციალური ტურების ორგანიზება თემების, სკოლების და მოსახლეობისათვის	2025 წლიდან, წელიწადში მინიმუმ ერთხელ	მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია/დაცული ტერიტორიების სააგენტო	-	-	-	დაცული ტერიტორიების მიმდებარე საგანმანათლებლო დაწესებულებებში გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლება
		4.4. ეკოტურისტული სეზონის დაწყებამდე დაბინძურების მაღალი რისკების მქონე ლოკაციების სიახლოვეს არსებულ დასახლებებში, საგანმანათლებლო დაწესებულებებში, კერძო ობიექტებში (მათ შორის საზოგადოებრივი კვების ობიექტები და სხვა) შესაბამისი საინფორმაციო ბროშურების დარიგება;	2025 წლიდან, აქტიური ეკოტურისტული სეზონის დაწყებამდე	მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია	-	-	-	დაცული ტერიტორიების მიმდებარე საგანმანათლებლო დაწესებულებებში გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლება
		4.5. ნარჩენების მართვის საკითხებთან დაკავშირებული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა მაჭახელას ეროვნული	2025	მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია	-	-	-	-

		პარკისა და დაცული ტერიტორიების სააგენტოს ვებ-გვერდებზე;						
		4.6. დასუფთავების აქციების ორგანიზება, ფართო საზოგადოების წარმომადგენლების, მოხალისეების მონაწილეობით	2025 წლიდან, აქტიური ეკოტურისტული სეზონის დაწყებამდე და დასრულების შემდგომ	მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია	-	1000	ადმინისტრაცია	დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ნარჩენების გავრცელების შემცირება
		4.7. პარკის ტერიტორიის და მისი საზღვრისპირა მგრძნობიარე უბნების აღჭურვა შესაბამისი საინფორმაციო ნიშნებით და ბანერებით	2025	მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია	5000	-	ადმინისტრაცია /დონორი ორგანიზაციები	დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ნარჩენების გავრცელების შემცირება
ნარჩენების მართვის პროცესის შესაბამისობაში მოყვანა ეროვნულ და საერთაშორისო რეგულაციებთან, ასევე, ადგილობრივ დონეზე მოქმედ სახელმძღვანელო დოკუმენტებთან	5. ნარჩენების შესახებ მონაცემებისა და ინფორმაციის სისტემის დანერგვა	5.1. წარმოქმნილი ნარჩენების რაოდენობისა და შემადგენლობის შესახებ მონაცემების შეგროვება	2025	მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია	-	-	-	-
		5.2. ნარჩენების შესახებ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა	2025	მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაცია	-	-	-	-

11 ნარჩენების მართვის სისტემის მონიტორინგი და ანგარიშგება

ნარჩენების მართვის გეგმის ეფექტიანად რეალიზებისათვის მნიშვნელოვანია მონიტორინგის სისტემის დანერგვა. ნარჩენების მართვის სისტემის ეფექტიანობის მონიტორინგმა უნდა მოიცვას შემდეგი საკითხები:

- დაცული ტერიტორიების მოსაზღვრე ისტორიულად დაბინძურებული ან დაბინძურების მაღალი რისკის მქონე უბნების შემოწმება წელიწადში მინიმუმ ორჯერ (მუნიციპალიტეტთან, დაცულ ლანდშაფტთან და სატყეო სააგენტოსთან კოორდინირებული ქმედებები);
- ნარჩენების მართვის დადგენილი წესებისა და მოთხოვნების შესრულების მონიტორინგი;
- ნარჩენების კონტეინერების ეფექტიანობის შეფასება აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე;
- კონტეინერების მდგომარეობის შეფასება და დაზიანებული კონტეინერების მაქსიმალურად სწრაფად გამოცვლა (აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე და კვირაში ერთჯერ აქტიური სეზონზე);
- კონტეინერების ადგილმდებარეობის შეფასება და საჭიროების შემთხვევაში ცვლილება (აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე და კვირაში ერთჯერ აქტიური სეზონზე);
- კონტეინერების რაოდენობების შეფასება და საჭიროების შემთხვევაში დამატება (აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე და კვირაში ერთჯერ აქტიური სეზონზე);
- ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული საინფორმაციო ნიშნების მუდმივი მონიტორინგი და საჭიროებისამებრ, მათი შეკეთება/გამოცვლა/დამატება (აქტიური ტურისტული სეზონის დაწყებამდე).

წელიწადში ერთჯერ უნდა მოხდეს ნარჩენების მართვის სისტემის ეფექტურობის შეფასება და საჭიროების მიხედვით მისი კორექტირება. ნარჩენების მართვის გეგმის კორექტირებული ვერსია უნდა შეთანხმდეს სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტოსთან“ და საჭიროების შემთხვევაში განხილული უნდა იყოს მუნიციპალიტეტების შესაბამის სამსახურებთან.

12 ძირითადი რეკომენდაციები

მაჭახელას ეროვნული პარკის ნარჩენების მართვის გეგმის მომზადების ფარგლებში შემუშავებულია შემდეგი ძირითადი რეკომენდაციები:

- დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ნარჩენების პრევენციის და შემცირების ეფექტური ღონისძიებების გატარება, რაც ძირითადად გულისხმობს კონტრაქტორებთან და ინვესტორებთან გაფორმებულ ხელშეკრულებებში საკითხის გათვალისწინებას, ვიზიტორებისთვის ფასიანი მრავალჯერადი ინვენტარის შეთავაზების პრაქტიკის დანერგვას, ე.წ. მწვანე შესწყიდვების პრინციპის დანერგვას;
- ნარჩენების შეგროვების ეფექტიანი ღონისძიებების გატარება, რაც გულისხმობს მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავების პროცესში აქტიურ ჩართულობას, მუნიციპალური კონტეინერების განახლების პროცესში მუნიციპალიტეტთან მჭიდრო კომუნიკაციას, ადმინისტრაციის შენობასთან სეპარირებული შეგროვების პრაქტიკის ეტაპობრივ დანერგვას, ნარჩენების წარმოქმნის მხრივ პრიორიტეტული ლოკაციების განსაზღვრას და ნარჩენების გამოტანის ეფექტური მარშრუტების შერჩევას, დაცული ტერიტორიების მგრძნობიარე მონაკვეთების და ასევე მიმდებარე ტერიტორიების პერიოდულ დასუფთავებას, სახიფათო ნარჩენების განცალკევებით შეგროვების პრაქტიკის დანერგვას;
- კონტრაქტორების მოძიება და მათთან ხელშეკრულებების გაფორმება სეპარირებული ნარჩენების გატანა-აღდგენასთან დაკავშირებით;

- ეკოგანათლებას და ცნობიერების ამაღლების ღონისძიებების გატარებას, რაც გულისხმობს თანამშრომლების პერიოდულ ტრეინინგებს და ვიზიტორების სათანადო ინფორმირებას, საგანმანათლებლო სპეციალური ტურების ორგანიზებას თემების, სკოლების და მოსახლეობისათვის, საინფორმაციო ბროშურების პერიოდულ დარიგებას, პარკის ტერიტორიის და მისი საზღვრისპირა მგრძნობიარე უბნების აღჭურვას შესაბამისი საინფორმაციო ნიშნებით და ბანერებით;
- ნარჩენების შესახებ მონაცემებისა და ინფორმაციის სისტემის დანერგვა, რაც გულისხმობს წარმოქმნილი ნარჩენების რაოდენობისა და შემადგენლობის შესახებ მონაცემების შეგროვებას და ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფას.

13 დანართები

დანართი 1 - სამუშაო შეხვედრის ოქმი

ოქმი

5.06.2024

სამუშაო შეხვედრა მაჭახელას ეროვნული პარკის ნარჩენების მართვის გეგმასთან დაკავშირებით

2024 წლის 5 ივნისს გაიმართა სამუშაო შეხვედრა მაჭახელას ეროვნული პარკის ნარჩენების მართვის გეგმასთან დაკავშირებით.

შეხვედრის ფოტო საილუსტრაციო მასალა მოცემულია ქვემოთ.

შეხვედრას ესწრებოდა სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტო“-ს წარმომადგენლები, შვედეთის საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (SIDA) წარმომადგენლები, მაჭახელას ეროვნული პარკის ადმინისტრაციის თანამშრომლები, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს თანამშრომლები, ა(ა)იპ "მაჭახელას დაცული ლანდშაფტის სამმართველო"ს თანამშრომლები, ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლები, ეკოტურიზმის მდგრადი განვითარებისათვის გენერალური გეგმის პროექტის ავტორი კომპანიის (შპს „ჯეონეიჩარ კორპორაცია“) თანამშრომლები და სხვა. შეხვედრის დროს მიმდინარეობა აუდიო-ვიდეო ჩაწერა.

შეხვედრა გახსნა დაცული ტერიტორიების სააგენტოს დაგეგმვისა და განვითარების სამსახურის უფროსმა, ქალბატონმა ნატა სულთანიშვილმა. მან ყურადღება გაამახვილა ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავების მნიშვნელობაზე, რაც დაცული ტერიტორიების შენარჩუნებისა და დაცვის მიზნებს ემსახურება. ქალბატონმა ნატამ ხაზი გაუსვა ეროვნულ პარკში ნარჩენების მართვის საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის დანერგვის აუცილებლობას.

შეკრებილ საზოგადოებას ნარჩენების მართვის გეგმის საპრეზენტაციო მასალა გააცნო შპს „ჯეონეიჩარ კორპორაცია“-ს თანამშრომელმა გიორგი ბჟალავამ. მიმოხილული იქნა ნარჩენების მართვის გეგმის მომზადების მიზნები და ამოცანები, სამუშაო პროცესი და მეთოდოლოგია. ხაზი გაესვა, რომ ნარჩენების მართვის გეგმა მომზადებულია ნარჩენების მართვის 2016-2030 წლების ეროვნული სტრატეგიისა და 2016-2020 წლების ეროვნული სამოქმედო გეგმის, ასევე საქართველოს კანონის „ნარჩენების მართვის კოდექსი“-ს მოთხოვნების შესაბამისად.

პრეზენტაციის პროცესში წარმოდგენილი იქნა ეროვნული პარკის ადმინისტრაციას დაქვემდებარებული დაცული ტერიტორიების ფარგლებში ნარჩენების მართვის არსებული პრაქტიკა. განხილული იქნა კომპეტენციები ნარჩენების მართვის პროცესში. რაც მთავარია ყურადღება დაეთმო ამ თვალსაზრისით სამიზნე დაცულ ტერიტორიებზე არსებულ პრობლემებსა და გამოწვევებს. დამსწრე საზოგადოებას მიეწოდა ინფორმაცია ნარჩენებით დაბინძურებული ან დაბინძურების მაღალი რისკის მქონე ლოკაციების შესახებ. შემოთავაზებული იქნა არსებული პრობლემების გამოსწორების გზები, ნარჩენების მართვის სხვადასხვა ალტერნატივები. დასკვნით ნაწილში ყურადღება გამახვილდა ნარჩენების მართვის შემოთავაზებულ ღონისძიებებზე, მათ შორის ნარჩენების პრევენციის, შემცირების, ტრანსპორტირების, საბოლოო განთავსების ან აღდგენის მიმართულებით. დისკუსიის რეჟიმში

წარიმართა საუბარი ნარჩენების მართვის პროცესში დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის და თვითმმართველი ერთეულების კომპეტენციების შესახებ.

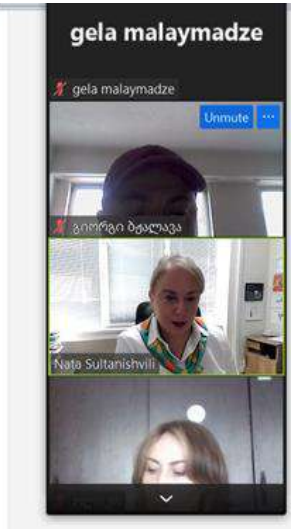
დასასრულს მომხსენებელმა მადლობა გადაუხადა დამსწრე საზოგადოებას და კიდევ ერთხელ ხაზი გაუსვა მათი მხრიდან შესაბამისი შენიშვნების, რეკომენდაციების და მოსაზრებების წარმოდგენის მნიშვნელობას ნარჩენების მართვის გეგმის შემდგომი გაუმჯობესების მიზნით.

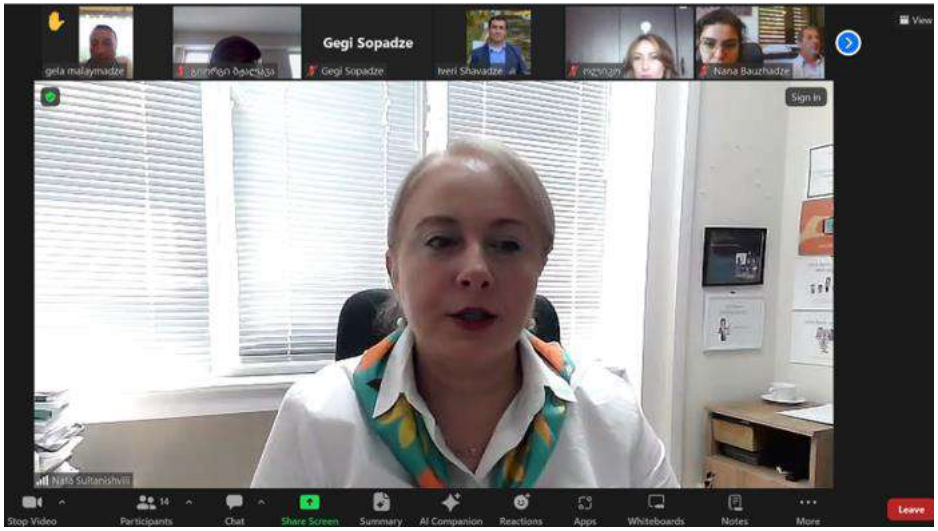
პრეზენტაციის დასრულების შემდგომ შეხვედრა გადავიდა კითხვა-პასუხის რეჟიმში.

საჯარო განხილვის პროცესში დასმული კითხვების, შემოსული შენიშვნებისა და წინადადებების შესახებ ინფორმაცია მოცემულია ქვემოთ.

ფოტო საილუსტრაციო მასალა

ინფორმაცია შეხვედრის დროს დასმული კითხვების, შემოსული შენიშვნებისა და წინადადებების შესახებ

№	შეკითხვა/შენიშვნა/წინადადება	პასუხი/რეაგირება
1.	აუცილებელია დოკუმენტში წარმოდგენილი იყოს დამატებითი პარაგრაფი, სადაც მოცემული იქნება ნარჩენების მართვის პროცესში გასატარებელი ძირითადი სარეკომენდაციო ღონისძიებები	შენიშვნა გათვალისწინებულია. იხ. პარაგრაფი 12.
2.	დოკუმენტში წარმოდგენილი რუკა, რომელიც ასახავს ნარჩენებით დაბინძურებულ ან დაბინძურების მაღალი რისკის მქონე ლოკაციებს, დასაკორექტირებელია. ხეობის მაღალ ნიშნულებზე არსებულ სოფლებში მუდმივი მოსახლეობა პტრაქტიკულად არ არის და შესაბამისად ნარჩენებით დაბინძურების რისკებიც არ არის მაღალი.	შენიშვნა გათვალისწინებულია. იხ. პარაგრაფი 6.4.1.
3.	დოკუმენტში აღნიშნულია, რომ ადმინისტრაციის ფარგლებში წარმოიქმნება ნავთობპროდუქტების შემცველი ნარჩენები. მსგავსი ტიპის ნარჩენს ადმინისტრაცია არ წარმოქმნის.	შენიშვნა მისაღებია, რომ ნორმალურ რეჟიმში ადგილზე არ წარმოიქმნება ასეთი ნარჩენი. თუმცა თუნდაც მცირე მასშტაბის სამღებრო სამუშაოების ან სხვა სახის სარემონტო სამუშაოების ჩატარებას თან სდევს ასეთი ნარჩენების წარმოქმნა და ჩვენი აზრით ჯობია რომ ეს ცანაწერი დარჩეს. თუმცა დოკუმენტში დაზუსტებული იქნა აღნიშნული საკითხი
2024 წლის 13 ივნისს გამართული სამუშაო შეხვედრა გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ნარჩენებისა და ქიმიური ნივთიერებების მართვის დეპარტამენტის თანამშრომლებთან		
4.	ნარჩენების მართვის გეგმის პროექტი შესაბამისობაში უნდა იყოს ნარჩენების მართვის კოდექსისა და ნარჩენების მართვის ეროვნული სტრატეგია (2016-2030) და ეროვნული სამოქმედო გეგმის (2022-2026) მოთხოვნებთან.	დოკუმენტის მომზადრების პროცესში შეძლებისდაგვარად გათვალისწინებული იქნა აღნიშნული დოკუმენტების მოთხოვნები. მათ შორის ნარჩენების კლასიფიკაცია მოხდა აღნიშნული დოკუმენტების შესაბამისად. ასევე გათვალისწინებული იქნა დოკუმენტში წარმოდგენილი მოთხოვნები ნარჩენების მართვის სხვადასხვა ეტაპზე.
5.	მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, რომ მაჭახელას ეროვნული პარკის ნარჩენების მართვის გეგმა არ აღემატებოდეს ნარჩენების მართვის ეროვნულ სამოქმედო გეგმის 5 წლიან ვადას.	შენიშვნა გათვალისწინებულია იხ. დპარაგრაფი 4.
6.	ნარჩენების მართვის გეგმაში მოცემული უნდა იქნას ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული კონკრეტული ქმედებები შესრულების ვადების მითითებით. ასევე, წარმოდგენილი უნდა იყოს კონკრეტული ქმედებები ვიზიტორთა მხრიდან ნარჩენებით გარემოს დაბინძურების პრევენციის (კონტეინერებით უზრუნველყოფა, საინფორმაციო დაფა/აბრა და სხვ.) ღონისძიებების შესახებ.	აღნიშნული საკითხები განხილულია შემდეგ პარაგრაფებში: 9 და 10.
7.	გეგმის პროექტის თანახმად, დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციის არსებული	შენიშვნა გათვალისწინებულია

	პრაქტიკიდან გამომდინარე მშენებლობა-ოპერირების პროცესში წარმოქმნილი ნარჩენების მართვის ვალდებულება (მათ შორის ინდივიდუალური ნარჩენების მართვის გეგმების მომზადება და საჭიროების შემთხვევაში გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან შეთანხმება) დაეკისრება. ამასთან დაკავშირებით, გაცნობებთ, რომ ნარჩენების მართვის კოდექსის მე-7 მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად, ნარჩენების წარმომქმნელი და ნარჩენების მფლობელი ვალდებული არიან, ნარჩენები თავად დაამუშაონ ან შეგროვების, ტრანსპორტირებისა და დამუშავების მიზნით გადასცენ შესაბამისი უფლების მქონე პირებს ამ კოდექსისა და საქართველოს სხვა საკანონმდებლო და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების შესაბამისად.	ინდივიდუალური ნარჩენების მართვის გეგმების მომზადების საკითხი დარეგულირდება სააგენტოს და ინვესტორს/ მშენებელ კომპანიას შორის გაფორმებული შიდა ხელშეკრულების საფუძველზე. ნებისმიერ შემთხვევაში ინდივიდუალური ნარჩენების მართვის გეგმის სამინისტროსთან შეთანხმება მოხდება სსიპ „დაცული ტერიტორიების სააგენტო“-ს სახელით.
8.	ნარჩენების მართვის კოდექსის და შესაბამისი ევრორეგულაციის თანახმად ნარჩენების მართვა ხორციელდება 4 ძირითადი პრინციპის შესაბამისად: „უსაფრთხოების წინასწარი ზომების მიღების პრინციპი“, „დამბინძურებელი იხდის“ „სიახლოვის პრინციპი“ და „თვითუზრუნველყოფის პრინციპი“. ხოლო, პროექტში მითითებული პრინციპი - კანონმდებლობით განსაზღვრული არ არის.	„გამოგაქვს ის რაც შეგაქვს“ ტერმინი რაიმე პირდაპირ კავშირიში არ არის ნარჩენების მართვის კოდექსის და შესაბამისი ევრორეგულაციის ძირითად პრინციპებთან. ეს ტერმინი ხშირად გხვდება სხვა ანალოგიური ობიექტებისთვის მომზადებულ ნარჩენების მართვის გეგმებში. ტერმინი უბრალოდ მიანიშნებს, რომ ვიზიტორების მიერ მოხდება საკუთარი ნარჩენების გამოტანა და არ მოხდება დაცული ტერიტორიების საზღვრებში ნარჩენების შესაგროვებელი ინფრასტრუქტურის განთავსება.
9.	დოკუმენტში წარმოდგენილი უნდა იყოს ნარჩენების კოდები და მათი განთავსების/აღდგენის კოდები	მაჭახელას ეროვნული პარკის ფარგლებში წარმოქმნილი ნარჩენების კოდები, ასევე განთავსების/აღდგენის კოდები მოცემულია ცხრილებში 6.1.1. და 9.4.1.
10.	დოკუმენტში წარმოდგენილი უნდა იყოს იმ სავარაუდო კომპანიების ჩამონათვალი, რომლებსაც გადაეცემა ნარჩენები შემდგომი აღდგენა-განთავსების მიზნით.	შენიშვნა გათვალისწინებულია. იხ. პარაგრაფი 9.4., ცხრილი 9.4.1.